

ASPECTE ALE AURIGNACIANULUI DIN SUDUL ROMÂNIEI

Gheorghe OLTEANU

Deși, în ultima vreme, au apărut numeroase ipoteze, referitoare la evoluția Paleoliticului superior din România, există încă destul de multe controverse, diversitatea și divergența opiniilor, săpăturile încă neterminate, insuficiența datelor, contribuind în cea mai mare măsură la acest lucru.

Pe teritoriul României datorită condițiilor geografice diferite, precum și apropierea de unele zone din țările vecine, în care s-au format și dezvoltat aspecte locale ale aurignacianului, apar deosebiri mai mult sau mai puțin importante (Fl. Mogoșanu, I. Stratan, 1969).

În sudul României, spațiu geografic care cuprinde mai multe unități de relief; subcarpați, câmpie, luncă și terasele Dunării, se constată o evidentă varietate a siturilor atribuite aurignacianului.

Din numărul mic al descoperirilor de aici doar câteva așezări atelier sunt bogate în material litic și au o stratigrafie bine stabilită: Lapoș – Poiana Roman, Giurgiu – Malu Roșu, Vădastra, Ciuperceni – Turnu Măgurele. O altă categorie de situri în care sunt cuprinse: Cernica, Slobozia – Giurgiu, Nicolae Bălcescu, Târgșorul Vechi – Curtea Domnească, Budureasca – Vadu Săpat, au o stratigrafie bine stabilită dar sunt sărace în ceea ce privește materialul arheologic.

La acest număr de situri aurignaciene se mai pot adăuga descoperiri izolate de piese litice, fără o poziție stratigrafică sigură: Turnu Măgurele (Lița, Odaia), Alexandria, Poroschia, Bogdana, Miroși (pe vadurile: Anin, Caprei, Vedci), București (Herăstrău, Pantelimon, Militari etc.) (Al. Păunescu, 1970; D. V. Rosetti, 1934; V. Chirica, Al. Păunescu, E. Alexandrescu 1996; Fl. Mogoșanu, M. Bitiri 1961; Fl. Mogoșanu 1964, Al. Păunescu 1966; V. Boroneanț și colab. 1978, 1983; I. Spîru 1959, 1965; M. Cârciu 1997).

Această absență sau raritate a siturilor poate fi raportată în primul rând cauzelor legate de evoluția geomorfologică și paleohidrologică a regiunii. Cadrul morfotectonic al Câmpiei Române este rezultatul mișcărilor cuaternare de natură epirogenică și al subsidenței. Acestea au în prezent un caracter activ, exprimat prin mișcările seculare și prin cutremure care în ansamblu se manifestă pe fondul mai vechi neotectonic, ele reprezentând continuarea directă a acestora.

Datorită zonei de subsidență existente în partea de nord-est a Câmpiei Române, cursurile râurilor s-au modificat spre est și nord-est. Profilul transversal al acestor cursuri de apă este disimetric, malul stâng este în cea mai mare parte a cazurilor abrupt, iar cel drept formează un etaj de terase, acestea dispărând însă, cu cât ne vom îndrepta spre est. Dispoziția teraselor din partea stângă a cursurilor de apă, dovedește existența unui proces continuu de înclinare a câmpiei spre est. Pornind de la condițiile unei astfel de evoluții paleogeografice se poate explica mai ușor absența siturilor Paleoliticului superior, în cea mai mare parte a regiunii (M. Cărciumaru, 1985).

Existența puținelor situri aparținând Paleoliticului superior, de-a lungul Dunării (Giurgiu – „Malu Roșu“, Vâdastra, Ciuperceni, Slobozia, Poroschia, Alexandria) se poate explica prin faptul că aceste situri sunt plasate pe terasele superioare și medii ale Dunării, majoritatea în Câmpia Banatului, acest teritoriu fiind considerat cel mai vechi al Câmpiei Române (N. N. Popp, 1947; P. Coteț, 1976).

Dacă partea centrală și de est a Câmpiei Române, este tributară unei zone de subsidență, partea de vest (Câmpia Olteniei) este supusă unor mișcări neotectonice. Astfel vom observa aici o deviere a cursului râurilor invers față de partea estică a câmpiei; râurile fiind direcționate spre sud-vest, pierd contactul cu terasele din stânga, măturând terasele din partea lor dreaptă.

O altă problemă a depistării siturilor arheologice este acoperirea, datorită vânturilor dominante, cu dune de nisip a depozitelor loessoide și a teraselor, pe acestea din urmă, falsificându-le foarte mult. Acțiunea de deflație, transport și depunere se observă pe suprafețe întinse (P. Coteț, 1957).

În concluzie, atât schimbarea direcției de curgere a râurilor, care a avut repercursiuni negative din punct de vedere arheologic, deoarece au bulversat sau chiar au distrus depozitele sau stratele purtătoare de vestigii arheologice (M. Cărciumaru, 1985), cât și acoperirea unor mari suprafețe de către dunele de

nisip, în special în partea vestică a Câmpiei Române, își pun amprenta asupra lipsei sau rarității siturilor arheologice din această parte a României.

I. REPERTORIUL AȘEZĂRILOR

Pentru realizarea unui repertoriu al așezărilor aurignaciene dintre Carpați și Dunăre ne vom opri doar asupra celor mai importante dintre acestea care caracterizează cel mai bine aurignacianul de aici.

a. Vădastra este un sat situat în sud-estul Olteniei, la 14 km nord-est de orașul Corabia. Stațiunea arheologică propriu-zisă se găsește în partea de vest a satului, pe o colină ce poartă numele de Dealul Cișmelei. Aceasta face parte din terasa mijlocie a Dunării și are o altitudine de 60 – 64 m față de fluviu, 12 – 14 m de valea Obârșia, 70 – 85 m deasupra nivelului mării. Tumulul care domină împrejurimile cu 1,40 m, poartă numele de Măgura Fetelor (Em. Protopopescu – Pake, C. N. Mateescu, Al. V. Grossu, 1969).

Primele sondaje și săpături, au fost efectuate între 1871 și 1874 de către C. Bolliac pe talvegul Obârșiei, materialul rezultat fiind atribuit neoliticului. În 1926 I. Andrieșescu și B. Cristescu reiau săpăturile de astă dată chiar pe Măgura Fetelor. În 1934 D. Berciu va face mici sondaje de verificare a celor doi tumuli. Stratigrafia așezării fiind incertă, în 1946 se vor desfășura săpături sub conducerea lui Corneliu N. Mateescu (Em. Protopopescu – Pake, C. N. Mateescu, 1969), în 1954 (C. N. Mateescu, 1955), în 1956, 1958 (C. N. Mateescu, 1959, 1961), în 1961 (C. N. Mateescu, 1962) și în 1962-1966 (C. N. Mateescu 1970).

În urma săpăturilor efectuate succesiunea culturală a așezării, este următoarea, de jos în sus:

1. strat aparținând Paleoliticului superior
2. strat intermediar
3. strat Vădastra I
4. strat Vădastra II
5. strat Sălcuța.

Sedimentul stratului paleolitic deasupra pamântului viu este un loess alterat, cu concrețiuni calcaroase în amestec cu cenușă și fragmente microscopice de cărbuni, fiind străbătut de numeroase gropi săpate de comnitațiile anterioare.

Conținutul cultural reprezentat prin resturi de faună, unelte și deșeuri de

silex, cuarțit, opal, jasp care sunt atribuite Aurignacianului mijlociu-prelungit (A. Leroi – Gourhan, C. Mateescu, E. Protopopescu Pake, 1967).

b. Giurgiu – Malu Roșu. Așezarea paleolitică de la Giurgiu, Malu Roșu se găsește la cca 700 m de marginea cartierului Oinacu (în partea de E – NE a orașului), pe terasa superioară a Dunării. Așezarea a fost descoperită în urma unor periegeze desfășurate în anul 1952 de către Ghe. Rădulescu și M. Ionescu, aceste periegeze continuate sistematic în 1954, 1955, de către colectivul condus de C.S. Nicolăescu – Plopșor (C. S. Nicolăescu – Plopșor și colab. 1956). Din 1958 încep săpături arheologice sistematice, conduse de Al. Păunescu, continuate în 1959, 1960 (Al. Păunescu și colab. 1962, 1964).

După întreruperea săpăturilor din 1960, o mare parte a așezării de aici, a fost distrusă în urma excavării lutului pentru fabricarea cărămizilor sau de faptul că zona s-a transformat ușor, într-o zonă de colectare a gunoaielor orașului Giurgiu. Săpăturile vor fi reluate în 1992 de către Al. Păunescu și E. Alexandrescu. Stratigrafia așezării se prezintă în felul următor:

- 0 – 1,00 m – depozit negru – cenușiu al solului actual, cu fragmente ceramice;
- 1,00 – 1,40 m – depozit de tranziție cenușiu gălbui, la baza căruia se află stratul Aurignacian II;
- 1,40 – 6,00 m – depozit loessoid cu nuanțe și granulații diferite de la strat la strat; – 1,40 – 1,80 – loess galben albicios, prăfos cu puține resturi arheologice; 1,80 – 2,85 – loess galben roșcat cu granulație mare. Aici se află Aurignacianul I. (V. Chirica, Al. Păunescu, Em. Alexandrescu, 1996).

În urma campaniilor desfășurate între 1992 – 1995 s-au surprins două niveluri de locuire aurignaciană: Aurignacian II (între 1,00 – 1,40), Aurignacian I cu roci roase Aurignacian Ic (între 1,80 – 2,25 m), Aurignacian Ib (între 2,25 – 2,45 m), Aurignacian Ia (2,45 – 2,85 m). Cel mai bogat din aceste două niveluri aurignaciene este Aurignacian I în care se poate vorbi de ateliere de prelucrare (mari concentrări de obiecte litice și gresii de diferite dimensiuni), asociate cu vetre de foc (Al. Păunescu, Em. Alexandrescu, 1996, C. S. Nicolăescu – Plopșor și colab. 1956).

Lipsesc datările C14 dar se consideră că populațiile aurignaciene de aici au evoluat cu comunitățile gravetiene din sudul Moldovei și Dobrogea (Al. Păunescu, Em. Alexandrescu, 1996).

c. Lapoș – Poiana Roman. Așezarea paleolitică de la Lapoș, este situată la extremitatea est – centrală a județului, Prahova, la 10 km, în linie dreaptă de

Mizil. Punctul numit Poiana Roman se găsește la 1 km sud, de marginea comunei Lapoș, pe terasa superioară stângă a pârâului Nișcov, la altitudine absolută de 340 m.

Din punct de vedere geomorfologic ne aflăm pe o platformă piemontană, în Subcarpații Buzăului, zonă de o complexitate evidentă. Primele cercetări arheologice s-au desfășurat în 1958, de către C. S. Nicolăescu – Plopșor și N. I. Simache la sesizarea pedologului Mircea Spirescu. Din 1959 se vor iniția săpături arheologice sistematice, în diverse puncte ale Poienii Roman, de către Florea Mogoșanu în colaborare cu Muzeul regional Ploiești, în cinci campanii: 1959, 1960, 1962, 1963, 1966. În urma acestor campanii au fost excavate cca. 30 de secțiuni și casete însemnând cca. 1200 m², rezultatele acestor cercetări fiind publicate de către Florea Mogoșanu în forme preliminare: un raport de săpătură, al campaniei din 1959 și patru articole (1961, 1962, 1964, 1969). Astfel Fl. Mogoșanu stabilește următoarele nivele de locuire:

1. Nivelul inferior 0,85 – 0,65 m, aparținând unui aurignacian tardiv;
2. Nivelul superior 0,50 – 0,05 m, cu două strate (faze), aparținând unul

Gravetianului și altul Tardenoazianului.

De asemenea, s-a vorbit la Lapoș, de existența unui „campignian arhaic” (Fl. Mogoșanu, M. Bitiri, 1961; Al. Păunescu, 1970), termen la care se va renunța ulterior deoarece s-a dovedit că stratul de cultură de la Campigny (unde a fost descoperit pentru prima dată, de unde vine de altfel și denumirea de campignan) este mult mai recent, fiind asociat cu ceramică, și piatră șlefuită, aparținând neoliticului și bronzului (Fl. Mogoșanu și M. Bitiri, 1961), ceea ce nu are legătură cu Lapoș.

Săpăturile sunt reluate în 1993, de către M. Cârciuamaru. Se vor trasa 7 secțiuni în diverse puncte ale Poienii. Campaniile desfășurate în 1994, 1995, 1996 vor duce la epuizarea a încă 8 secțiuni, care vor livra un bogat material litic (Ghe. Olteanu, 1996), fără resturi faunistice sau vetre de foc.

Stratigrafia așezării se prezintă în felul următor:

1. Sediment provenit din activitatea antropică;
2. Sediment de acumulare slab de humus, neconsolidat, cenușiu – brun;
3. Sediment cu textură lutos – nisipoasă, compact de culoare brun pal; penetrat de crotovine și cornevine;
4. Sediment brun foarte pal cu textură lutoasă, structură pulverulentă și aspect loessoid. Foarte rar este intersectat de cornevine;

5. Depozit cu aspect marmorat, în care alternează, zone de culoare brun închis și oliv cu textură argilooasă și structură prismatică. Sunt prezente bobovinele și acumulările de oxizi feromanganici pe fețele de desprindere (M. Cârciumar, și colab. 1995, 1996).

În ceea ce privește atribuirea culturală a nivelelor de locuire Fl. Mogoșanu, în urma campaniilor din 1993-1996, se poate afirma cu certitudine existența în poziție stratigrafică sigură nederanjată, a primului nivel (constituit din ateliere de cioplire in situ), se prezintă deranjat de lucrările agricole (materialul litic fiind diseminat) neputând fi atribuit cu certitudine unei anumite culturi.

d. Ciuperceni – Turnu Măgurele. Satul Ciuperceni se află la aproximativ 5 km est de orașul Turnu-Măgurele. Aici la cca 1 km distanță de satul Ciuperceni, în urma unor cercetări de teren, geomorfologul P. Coteș a descoperit în depozitul de loess mai multe piese din silex. La sesizarea acestuia, în primăvara anului 1961, aici s-au efectuat cercetări de teren de către C. S. Nicolăescu – Plopșor și A. Păunescu (Al. Păunescu, 1966).

În urma acestora în partea superioară a depunerilor loessoide s-au descoperit numeroase piese de silex. Bogăția materialului litic în special a resturilor de prelucrare (așchii de decorticare, nucleu) va conduce la formularea ipotezei potrivit căreia la Ciuperceni a existat un mare atelier de prelucrare a silexului (Al. Păunescu, 1966).

Se vor desfășura cercetări interdisciplinare de către un colectiv format din arheologi (V. Boroneanț, I. Vlad), paleontologi (E. Terzea), paleogeograf (P. Coteș), geologi (D. Popescu), pedologi (H. Azvadurov, T. Postolache), palinologi (M. Cârciumar, Șt. Ranan), în punctele „La Carieră” și „La vii”. Stratigrafia așezării este puternic influențată de faptul că Ciuperceni se plasează la extremitatea sudică a câmpiei Burnazului, care în această zonă prezintă eroziuni, în trepte (așezarea este situată pe prima treaptă) și se prezintă în felul următor:

1. 0,04 – 0,07 , strat vegetal;
2. 0,07 – 0,40 m – strat gălbui – cafeniu loessoid;
3. 0,40 – 0,90 m – strat galben – albicios, bogat în nisip.

La baza celui de-al doilea strat și în cel de-al treilea, se întâlnesc două niveluri de locuire în care predomină materialul macrolitic, fiind vorba de un facies cultural care se dezvoltă la nivelul cultural al Aurignacianului, cunoscând însă forme specifice (V. Boroneanț, I. Vlad, 1979).

Materia primă se procura din deschiderile naturale din zonă și de pe albia Dunării (V. Boroneanț și colab. 1979, 1983).

Depozitul arheologic de la Ciuperceni a fost declarat rezervație arheologică. *e. Nicolae Bălcescu*. Așezarea se găsește pe teritoriul satului Nicolae Bălcescu, com. Alexandru Odobescu, jud. Călărași, la 900 m distanță de școala și biserica satului.

Punctul respectiv situat pe malul drept al lacului Gălățui, aproximativ 300 m de „Podul Lupii” la o altitudine absolută de 37 m și altitudine relativă de 25 m. Aici s-au efectuat sondaje de către Mircea Munteanu în 1987, 1990 (M. Munteanu, 1992) și 1993. Ultimul sondaj a fost efectuat în 1995 de către Al. Păunescu și Em. Alexandrescu (Al. Păunescu și colab., 1996).

În urma acestor campanii s-a stabilit următoarea succesiune stratigrafică:

1. Orizontul negru al solului actual, gros de 0,40 – 0,56 m.
2. Sol cenușiu – deschis, granulat, gros de 0,40 – 0,60 m.
3. Depozit loessoid gălbui – cenușiu, prăfos cu pete calcaroase și multe galerii de rozătoare. Grosimea acestui depozit variază între 0,30 – 0,60 m.
4. Depozit loessoid gălbui, prăfos cu mici concrețiuni de calcar gros de 0,10 – 0,50 m.

În ceea ce privește nivelele de locuire, acestea au fost identificate după cum urmează:

- Nivelul post paleolitic corespunde stratului 2;
- Nivelul aurignacian corespunde stratului 3;
- Nivelul steril arheologic corespunde stratului 4. (Al. Păunescu și colab., 1996).

Pe baza materialului descoperit – numai utilaj litic (sărac atât numeric dar și ca tipuri de unelte) – se poate afirma că la Nicolae Bălcescu avem de-a face cu locuire aparținând aurignacianului, într-o etapă târzie a acestuia fiind contemporan sau parțial contemporan cu aurignacianul de la Giurgiu – Malul Roșu sau Slobozia – Giurgiu (Al. Păunescu și colab., 1996).

F. Târgșoru Vechi – Curtea Domnească. Așezarea este situată la 9 km sud-vest de Ploiești, pe partea dreaptă a drumului național Ploiești – Târgșoru Vechi – Bilciurești – București, de o parte și de cealaltă a unui iaz al râului Prahova care poartă numele de Leaoț.

Aici au fost desfășurate săpături arheologice de către Muzeul de Istorie Ploiești și Institutul de Arheologie al Academiei (Ghe. Diaconu, S. Morită, D. V.

Rosetti, Gh. Cantacuzino, 1959, 1995). S-au scos la iveală materiale arheologice aparținând paleoliticului superior, neoliticului, bronzului, fierului, epocii romane și medievale. În secțiunea I-a, sectoarele 1 și 2 s-au găsit unelte de silex, care sunt atribuite Paleoliticului superior ținând seama doar de specificul acestor silexuri ca și de faptul că ele nu se asociază cu ceramica.

Cu excepția așezărilor de la Cernica – situată pe terasa lacului cu același nume, de pe raza satului Căldărașu – (Gh. Cantacuzino, S. Morintz, 1968) – la 60 km nord, nord-est de orașul Giurgiu și de Slobozia-Giurgiu situată la 10 km de Malul Roșu, pe aceeași terasă superioară a Dunării (Al. Păunescu, 1959), așezări care prezintă o stratigrafie bine stabilită, celelalte descoperiri atribuite aurignacianului, sunt izolate fără poziții stratigrafice precise. La Lița și Odaia, în apropiere de Turnu-Măgurele, din carierele de pietriș existente în apropierea celor două sate, s-au recoltat așchii și lame care vor fi atribuite aurignacienilor (C.S. Nicolăescu-Plopșor, 1966). Pe Valea Vedei pe vadurile Anin și Caprei, pe porțiunea cuprinsă între Paroschia (la sud de Alexandria) și Nanov (la nord), s-au recoltat: un vârf mustertian, lame, gratoare și așchii rulate, care sunt atribuite de C. S. Nicolăescu-Plopșor (1966) unui „aurignacian inferior“. Piesele fiind culese din aluviunile recente ale acestor râuri, din punct de vedere stratigrafic, nu se poate face nici o precizare.

II. MEDIUL

Mediul din așezările aurignaciene este cunoscut în cea mai mare măsură, ca urmare a analizelor de polen, efectuate în așezările aparținând acestei perioade, a studiilor asupra faunei, a observațiilor de ordin sedimentologic și stratigrafic. Pentru așezările aurignaciene din sudul României beneficiem de prea puține date; lipsesc datările C14, sunt rare descoperirile faunistice (multe din stațiunile paleolitice sunt lipsite de faună, iar acolo unde acestea există este încă foarte puțin studiată), s-a afirmat chiar că în această zonă aciditatea solului a distrus și vestigiile arheologice (M. Cârciumar, 1997).

Prin studiul polenului aflat în loessul în care sunt surprinse stratele de cultură, completat cu datele obținute în urma cercetării gasteropodelor și analiza probelor de sol din stratele respective, s-a putut determina climatul stațiunii Vadastra, din aurignacian până la sfârșitul neoliticului. Polenul din stratul aurignacian (mijlociu prelungit) documentează dezvoltarea vegetației arborescente și erbacee, corespun-

zătoare unui climat temperat și umed, iar gasteropodele indică o vegetație de stepă și silvo-stepă.

S-au analizat trei eșantioane de polen, două de către Arl. Leroi-Gourhan și unul de către K. Wasylikowa. Eșantioanele analizate de către Arl. Leroi-Gourhan arată dezvoltarea unei vegetații arborescente și erbacee. Pădurile sunt reprezentate de pini și arbori foioși (Arl. Leroi-Gourhan, C. Mateescu, Protopopescu-Pake, 1967).

În eșantionul analizat de K. Wasylikowa (eșantion prelevat în imediata vecinătate a unui eșantion studiat de Arl. Leroi-Gourhan), vegetația lemnoasă este redusă la *Pinus* și *Solix*, vegetația erbacee este în general formată din aceleași genuri și familii. Gasteropodele găsite indică existența unui crâng sau păduri, condiții favorabile așezării omului (Arl. Leroi-Gourhan, C. Mateescu, Protopopescu-Pake, 1967).

Mamiferele sunt puțin numeroase: s-au cules fragmente de os de cerb, de câine și resturile unui rumegător care nu a putut fi însă determinat (E. M. Protopopescu-Pake, C.N. Mateescu, Al. V. Grosu, 1969).

În cursul acestei ameliorări climatice, în care încălzirea și umiditatea sunt puse în evidență de dezvoltarea grupului forestier (mari arbori foioși însoțiți de iederi și ferigi), s-a dezvoltat o industrie de tip aurignacian mediu prelugint. Această perioadă de ameliorare climatică, a fost pusă în raport cu interstadiul Paudorf (Arl. Leroi-Gourhan și colab., 1967). M. Cârciumar (1980) consideră că dacă se acordă încredere analizei polinice, locuirea aurignaciană ar fi contemporană oscilației climatice Românești, iar dacă se acordă încredere datelor oferite în urma studiului gasteropodelor, atunci aurignacianul de aici ar corespunde oscilației climatice Herculane II.

La Giurgiu – Malu Roșu, pentru nivelul I aurignacian, polenul plantelor acvatică deține 40% la care se adaugă fitoplanctonul, caracteristic apelor dulci, se păstrează conifere, dar sporadic. Plantele ierboase dețin 33%, pădurile de foioase sunt dominate de: *Vimus*, *Salix*, *Carpinus*; sunt prezente elemente termofile pliocene (L. Stoian, 1995). Existența polenului terțiar pune un mare semn de întrebare asupra autenticității rezultatelor, în sensul că ele pot releva un amestec al depozitului, a producerii unor procese de remaniere, sau existența anumitor contaminări recente sau mai vechi.

În ceea ce privește fauna, pentru acest nivel, este reprezentată doar de un metatarsian de *Vulpes vulpes* și de un molar de bovid (Al. Păunescu, E. M. Alexandrescu, 1994).

Pentru nivelul II aurignacian se atestă o dezvoltare a domeniului lacustru și a mlaștinilor, plantele acvatice dețin 50%. O altă caracteristică a acestui nivel este lipsa coniferelor. Sunt prezente foiasele mezofite și lidrofite, plantele ierboase (L. Stoian, 1995).

În lipsa datărilor C14. Al. Păunescu și E. M. Alexandrescu (1996) sunt de părere că populațiile aurignaciene de la Malu Roșu (Giurgiu) au evoluat în intervalul cuprins între 20.000 – 17.000 BP fiind contemporane cu anumite comunități gravetiene din sudul Moldovei și Dobrogei.

Pentru așezarea de la Ciuperceni – Turnu-Măgurele unde s-au desfășurat săpături arheologice de către o echipă inter-disciplinară, pe baza studiului paleopedologic, s-au remarcat trei perioade relativ umede care corespund unor soluri de pădure (V. Boroneanț și colab., 1962). Pentru aurignacianul de la Ciuperceni se poate vorbi de faptul că s-a dezvoltat într-o perioadă de vegetație de tip savano-stepă, cu oaze de pădure bogată în faună (veverița zburătoare – Pliopentaurista dehneli, Trogonterium minus – castroid, cervide arhaice etc.). (V. Boroneanț și colab., 1979, 1983).

Tot aici este menționată o specie nouă (vertebrată) pentru istoria continentului european, denumită *Desmana getica* (V. Boroneanț și colab., 1985).

Pentru așezările unde s-au reluat săpăturile arheologice (Lapoș – Poiana Roman) se are în vedere efectuarea de studii interdisciplinare nepracticate întotdeauna în celelalte așezări amintite.

III. HABITATUL

Pentru sudul României, chiar dacă sunt așezări stabile, campamente de vânătoare, sau ateliere de cioplire, toate sunt situate în depozitele teraselor de-a lungul Dunării (Malul Roșu – Giurgiu, Slobozia Giurgiu, Ciuperceni – Turnu Măgurele, Lița, Odaia – Turnu Măgurele, Vădastra), pe terasa Nișcovului (Lapoș – Poiana Roman) pe terasele lacurilor Gălățui (Nicolae Bălcescu), Cernica (Cernica) etc.

Din păcate nu putem releva trăsăturile particulare ale fiecărui sit, deoarece existența unor structuri de locuire bine conturate este atestată doar în câteva din ele, pe care, de altfel le vom lua în discuție.

Pentru Lapoș – Poiana Roman, săpăturile desfășurate între 1993-1996 au surprins existența „în situ” a unor structuri de locuire bine închegate, reprezentate de ateliere de cioplire în care alături de unelte, lame, resturi de debitaj, percutoare,

s-au găsit nicovale din gresie feroginoasă, prezentă atât sub formă de materie primă pentru a fi prelucrată, cât și sub formă de nuclei și lame (M. Cârciumaru, 1997, M. Cârciumaru și colab., 1996).

Lipsa totală a vetrelor a condus la formularea ipotezei potrivit căreia așezarea aurignaciană poate fi situată în apropierea așezării atelier (O. Cârștina, 1996). Situată pe o platformă piemontană care domină zona, mărginită de Nișcov în sud, Valea Murătoarea în nord și nord-est și Murătoarea Mică în sud-vest. Poiana Roman oferă condițiile ideale unei astfel de așezări atelier, cu atât mai mult cu cât, în partea de sud a platformei, datorită unor procese permanente de eroziune, a ieșit la iveală o bogată sursă de materie primă sub formă de galeți, de diferite dimensiuni. Această materie primă nu întotdeauna de foarte bună calitate, a constituit unul din motivele principale pentru amplasarea așezării în Poiana Roman (M. Cârciumaru și colab., 1996).

Pentru Giurgiu – Malu Roșu, săpăturile desfășurate de Al. Păunescu și E. M. Alexandrescu, 1959-1996 au dus la dezvelirea unor ateliere de cioplire a silexului, asemănătoare celor de la Lopoș – Poiana Roman este dată de prezența vetrelor în apropierea acestor ateliere (Al. Păunescu, E. M. Alexandrescu, 1996). Cu excepția vetrelor, atelierele de la Malu Roșu sunt asemănătoare celor de la Lopoș și conțin resturi de debitaj, lame, nuclei, galeți de silex, percutoare și un număr mic de piese finite. Alegerea locului pentru amplasarea așezării (pe terasa superioară a Dunării) a fost determinat și de faptul că zona este bogată în silex și calcedonie (pe baza studiilor petrografice silexul folosit este specific văii Dunării inferioare).

La Ciuperceni vom întâlni același tip de așezare atelier ca și la Slobozia Giurgiu aurignacienii de aici având, se pare criterii asemănătoare de alegere a locului așezării, ca și cei de la Giurgiu – Malu Roșu și Lopoș – Poiana Roman.

În concluzie se poate spune că așezările atelier specifice aurignacianului mijlociu retardat, din partea de sud a României, aveau un caracter sezonier. Atelierele de prelucrare sunt situate fie în preajmă, fie chiar pe locul unde se găsește materia primă (silex, opal etc.). Aceste ateliere de cioplire sau de prelucrare constau în aglomerarea pe o suprafață mai mare sau mai mică a unui număr crescut de piese în cea mai mare parte atipice (galeți întregi sau de preparare), percutoare din gresie, nicovale și retușoare (ca în cazul atelierelor de la Lopoș – Poiana Roman) și chiar piese tipice într-o stare mai mult sau mai puțin bună de conservare/gratoare, burine, persoane etc. În cazul așezării atelier de la Giurgiu – Malu Roșu, în aceste ateliere, sunt prezente vetre de foc (Al. Păunescu, E. M. Alexandrescu, 1996).

IV. OMUL ȘI MIJLOACELE DE SUBZISTENȚĂ

Pentru această zonă geografică nu avem, cel puțin până acum, descoperiri de resturi umane în așezările aurignaciene. Se cunoaște însă o descoperire, de *Homo Sapiens fossilis*, făcută întâmplător cu ocazia construirii podului peste Dunăre de la Giurgiu – Ruse, în aluviunile de bază ale Ostrovului Mocanu, la 20 m adâncime, în poziție secundară. De aici a fost recuperat un frontal atribuit unei femei de 40 de ani (M. Cârciumar, 1997). Interesant este faptul că în apropiere se găsește așezarea aurignaciană de la Malul Roșu, unde nu s-au descoperit până acum resturi umane, ba mai mult cu excepția unui metatarsian de *Vulpes vulpes* și a unui de bovidu lipsesc și resturile faunistice.

Exemplul așezării de la Giurgiu – Malul Roșu nu este singular, ci dimpotrivă reprezintă o caracteristică a aurignacianului din această parte a țării, deoarece până în momentul de față nu există nici o descoperire umană, iar în ceea ce privește descoperirea de resturi faunistice situația este aproape identică.

Având în vedere că vânătoarea a continuat să rămână și în această perioadă cea mai importantă sursă de obținere a hranei (alături de cules) pentru aurignacieni, lipsa aproape totală a resturilor animalelor vânată nu permite obținerea unor date extrem de necesare. Însă cele câteva fragmente (descoperite la Giurgiu – Malu Roșu, Ciuperceni – Turnu Măgurele și Vădastra) care n-au permis o studiere amănunțită a lor, ne arată că o parte a hranei bazată pe carne era obținută prin vânătoarea de cervide și rumegătoare, care dispuneau de o vegetație bogată și variată (necesară alimentației lor), fiind contemporane unor perioade de ameliorare climatică.

Privind lipsa resturilor faunistice din așezările aurignaciene dintre Carpați și Dunăre, trebuie menționată ipoteza conform căreia, activitatea solului prin compoziția sa chimică a distrus vestigiile arheologice (Al. Bolomey, 1989, M. Cârciumar, 1997).

V. VETRE DE FOC SAU RESTURI DE COMBUSTIE

Pentru reconstituirea paleoetnografică a unui habitat paleolitic, vatra este unul din elementele esențiale, poate cea mai directă dovadă a existenței unui habitat. Având mai multe moduri: de iluminat, de încălzit, de preparare a hranei sau chiar de apărare, se poate explica mai ușor, prezența mai multor tipuri de vetre: simple, complicate, adâncite și căptușite cu pietre sau înconjurată de fose (M. Bitiri, 1961).

Pentru aşezările aurignaciene din sudul României se remarcă o lipsă a vetrelor sau urmelor de combustie, inexplicabilă deocamdată, cu atât mai mult cu cât acestea sunt aşezări atelier, iar comunicaţiile aurignaciene venite aici în vederea debitajului materiei prime existentă din abundenţă, aveau nevoie de foc. Poate tocmai caracterul lor efemer explică această situaţie.

Cu excepţia aşezării atelier de la Giurgiu – Malu Roşu, unde avem semnalate vetre de două categorii (Al. Păunescu, E. Alexandrescu, 1996), s-au mai găsit resturi de cărbuni de mici dimensiuni şi foarte dispersate la Vădastra (C. N. Mateescu, 1970), Lapoş Poiana Roman etc. Pentru lipsa urmelor de combustie din aşezările din această zonă a României, pot fi invocate o serie de cauze cum ar fi: decaparea stratului respectiv sau compoziţia chimică a solului.

Cele patru vetre din nivelul aurignacian Ia de la Giurgiu – Malu Roşu (Al. Păunescu, E. Alexandrescu, 1996), pot fi incluse în categoria vetrelor simple de suprafaţă. Acestea pot fi caracterizate drept pete de cărbuni şi cenuşă, pământ puternic ars şi nu sunt prevăzute cu nici un fel de amenajare. Celelalte două pot fi încadrate în categoria vetre de suprafaţă căptuşite cu pietre, în care s-au descoperit resturi de cărbune de lemn şi resturi de debitaj. Din aceste vetre s-au recoltat probe (eşantioane) în vederea datărilor C14, în laboratoarele de la Groningen (Al. Păunescu, E. Alexandrescu, 1996).

Vetrele descoperite la Giurgiu – Malu Roşu, ca de altfel din întreg Paleoliticul superior românesc, nu au fost supuse încă, din păcate, unor studii amănunţite, interdisciplinare în vederea precizării funcţionalităţii vetrei respective: iluminat, încălzit, prepararea hranei, apărare etc.

VI. CARACTERISTICI TEHNO – TIPOLOGICE ALE UTILAJULUI

Pentru aşezările aurignaciene din această zonă geografică, cu excepţia a două situri Lapoş – Poiana Roman şi Giurgiu – Malu Roşu, nu s-au făcut studii tehnopologice asupra materialului litic descoperit în stratele de cultură.

Studiul tehnologic preliminar al materialului litic efectuat de R. Dobrescu, pentru aşezarea de la Lapoş, a stabilit patru mari faze ale unui aşa-zis lanţ operativ: prepararea „plindebitage“, reamenajarea şi abandonul (M. Cârciumaru, 1997, M. Cârciumaru şi colab. 1996). Pentru fixarea unui asemenea lanţ operativ s-a urmărit practic reconstituirea gesturilor cioplitorului: decorticarea, amenajarea creştelor,

desprinderea primelor lame, prepararea marginii planului de lovire, reamenajarea suprafețelor debitate, detașarea de lame neo-crete, abandonul.

În urma examinării pieselor litice de la Lapoș-Poiana Roman s-a constatat prezența unui număr foarte mic de piese finite. Dintre acestea cele mai importante numeric sunt gratoarele (pe vârf de lamă, „mince“, crenate etc.). Partea activă a acestora din urmă (crenate) este realizată prin unul sau două etaje de retușe de tip lamelar sau „ecailleuse“ semiabrupte, obținându-se așa-numita „frunte a gratoarului“ de tipuri variate: convergent, semiconvergent sau non-convergent. În toate cazurile partea activă a unelei a fost realizată pe partea distală a suportului. Burinele sunt realizate pe așchii masive și sunt reprezentate de tipurile: „busque“, diedre, drepte și diedre, drepte și „dejete“, de unghi, pe trunchiere oblică retușată (Al. Păunescu 1970). Tipologic se observă o prezență frecventă a gratoarelor nucleiforme de tip „rabort“ (de obicei prismatice, cu planul de lovire oblic și o margine convexă). La unele unghiul ascuțit dintre suprafața nucleului și planul de lovire, lasă impresia unui „tâiș de topor“. Lamele și lamelele tipice și atipice, se prezintă în cea mai mare parte sub formă fragmentară (Gh. Olteanu 1996). Suporturile descoperite, în marea lor majoritate, sunt din faza de preparare a nucleului, iar retușele folosite pentru a obține partea activă sunt directe, „ecailleuse“, dar și inverse. Suporturile se pot încadra în faza „plin debitage“ (M. Cârciumaru 1997).

Majoritatea pieselor litice din așezarea de la Lapoș, o reprezintă resturile de debitaj sub forma, așchiilor și nucleilor. Nucleii sunt bipolari sau unipolari, prismatici sau piramidali, de dimensiuni medii și mari aflați în diferite stadii de epuizare (M. Cârciumaru, 1997). Sunt prezente în număr mare așchii simple retușate sau neretușate, așchii lamelare, care reprezintă cea mai mare parte a pieselor litice. Taloanele lamelor și așchiilor sunt în majoritate „lisse“ ca de altfel și planurile de lovire ale nucleilor.

Trebuie remarcată prezența în atelierele de cioplire de la Lapoș – Poiana Roman, a unei nicovale de gresie. De asemenea gresia este prezentă în atelierele aurignaciene de aici atât sub formă de percutoare sau în stare brută (sub formă de materie primă care urma să fie prelucrată în același mod ca și opalul) cât și sub formă de așchii și lame care erau folosite la prepararea planului de lovire al nucleilor de opal în vederea debitajului (M. Cârciumaru și colab., 1996). Debitajul s-a făcut pe materie primă locală, care prezintă caracteristici inferioare din punct de vedere tehnologic, prezența nodurilor în structura materiei prime ducând la așa-zisele accidente de cioplire. După Fl. Mogoșanu (1961) așezarea de la Lapoș Poiana

Roman are un utilaj litic rudimentar și datorită izolării, această așezare marchează o decădere a tehnicii de tradiție aurignacian mijlocie (absența vârfurilor și a unui inventar variat dovedește că din acest punct de vedere al stadiului cultural, comunitatea de la Lapoș era destul de înapoiată).

În urma studiului preliminar al utilajului litic de la Malul Roșu – Giurgiu, se poate afirma că acesta se compune dintr-un număr foarte mare de resturi de prelucrare (așchii de decorticare, așchii de amenajare a nucleului, așchii microlitice) comparabil cu numărul foarte redus al uneltelor (gratoare – pe așchii, pe lame, carenate, nucleiforme, burine-diedre, de unghi, pe troncatură, nucleiformă, gratoare-burin), burine (pe trunchere concavă retușată, diedre, dejete, diedre de unghi) racloare (pe lame masive, duble, drepte, simple, convexe), lame (masive, trunchiate, parțial retușate, cu talon mic și neted, fragmentate, retușate „ecailleuse” pe ambele laturi), lamele Dufour cu retușe semiabrupte (Al. Păunescu, 1970, Al. Păunescu, E. Alexandrescu, 1996). Nucleii în general sunt prismatici, cu unul sau ambele planuri de lovire oblice, câțiva piramidali sau cilindrici. Resturile de debitaj reprezentate prin așchii de decorticare, așchii de amenajare a nucleului, microlitice, simple sau lamelare retușate sau neretușate, sunt prezente în număr mare. Studiul microscopic efectuat asupra unui număr restrâns de piese atipice, a relevat faptul că unele dintre acestea prezintă urme de folosire (tăiere, răzuire etc.) (Al. Păunescu, E. Alexandrescu, 1996). Este prezentă „in situ” o mare cantitate de materie primă (galeți de silex de mari dimensiuni, gresie nisipoasă concentrată în anumite zone) și câteva percutoare care prezintă urme de utilizare.

Din punct de vedere tehnologic, debitajul este neregulat datorită calității interioare a silexului, fapt asemănător celui de la Lapoș – Poiana Roman. Atât uneltele de la Malul Roșu – Giurgiu cât și Lapoș – Poiana Roman, au un aspect macrolitic, care din punct de vedere tehnic se apropie mult de aurignacianul mijlociu, după Fl. Mogoșanu (1961), așezările mai sus amintite, neînsemnând altceva decât o persistență a aurignacianului mijlociu.

La Vădastra, uneltele finite din silex (racloare, gratoare, lame), sunt puține, cca. 1,5% din totalul pieselor și sunt găsite mai totdeauna în stare fragmentară. Nucleii s-au găsit în cantitate mică, de dimensiuni mici (5-7 cm), vârfurile sunt prezente în număr redus și ca o caracteristică a lor, pe lângă patină și formă, sunt retușate în manieră musteriană (C. N. Mateescu, 1970).

Gratoarele sunt cele mai numeroase unelte din această stațiune, având forme și dimensiuni diferite: gratoare carenate, „à museau”, pe vârf de lamă. Formele

gratoarelor de la Vădastra, se regăsesc în majoritatea stațiunilor aurignaciene din România. Marea majoritate a lamelor deși se prezintă în stare fragmentară se găsesc în număr destul de mare. Resturile de debitaj, de diferite dimensiuni, reprezentând cea mai mare parte a pieselor litice din așezare, pot conduce la ipoteza că la Vădastra prelucrarea materiei prime era ocupația principală (C. N. Mateescu, 1970). Deșeurile de cuarțit se găsesc în proporție de numai 1%.

La Ciuperceni – Turnu Măgurele, în nivelul inferior, ca tipuri de unelte se întâlnesc: așchii de tip levallois, cu talon neted, retușate sau neretușate, racloare simple duble, gratoare „à museau” atipice, piese cu „encoche”, burine, lame. În cel superior, sunt prezente așchii masive, lame, nuclee prismatice, burine, gratoare, iar față de nivelul inferior (unde piesele sunt de dimensiuni medii și mici), piesele sunt de dimensiuni medii și mari (V. Boroneanț, I. Vlad, 1983). Bogăția materialului litic și a resturilor de prelucrare au determinat pe unii autori să afirme că la Ciuperceni, a existat un mare atelier de cioplire a silexului, găsind asemănător materialul litic de aici, atât ca mărime, cât și tipologie, cu cel de la Giurgiu – Malul Roșu și Slobozia Giurgiu (Al. Păunescu, 1966).

Pentru așezarea de la Slobozia-Giurgiu, utilajul litic este compus din lame retușate sau nu, trunchiate, retușate abrupt, gratoare pe așchii și lame. Retușele sunt mari, dispuse mai mult sau mai puțin oblic, semiabrupt sau abrupt (pe unele gratoare se menține cortexul inițial), așchii retușate sau neretușate, nuclee, de formă prismatică și piramidală (Al. Păunescu, 1959).

La Târgșorul Vechi – Curtea Domnească, s-au recoltat piese litice, precum resturi de debitaj (așchii), lame neretușate, în stare fragmentară, o lamelă retușată, două gratoare (unul microlitic cu partea activă convexă, altul pe vârf de lamă cu partea activă dreaptă (Gh. Diaconu și colab., 1959). La Cernica, inventarul litic este relativ sărac (Al. Păunescu, 1970). Predomină gratoarele dintre care cele pe lamă, cu partea activă convexă, cele nucleiforme, unul înalt pe așchie. Sunt reprezentate și piesele cu encoche, lamele și așchiile neretușate.

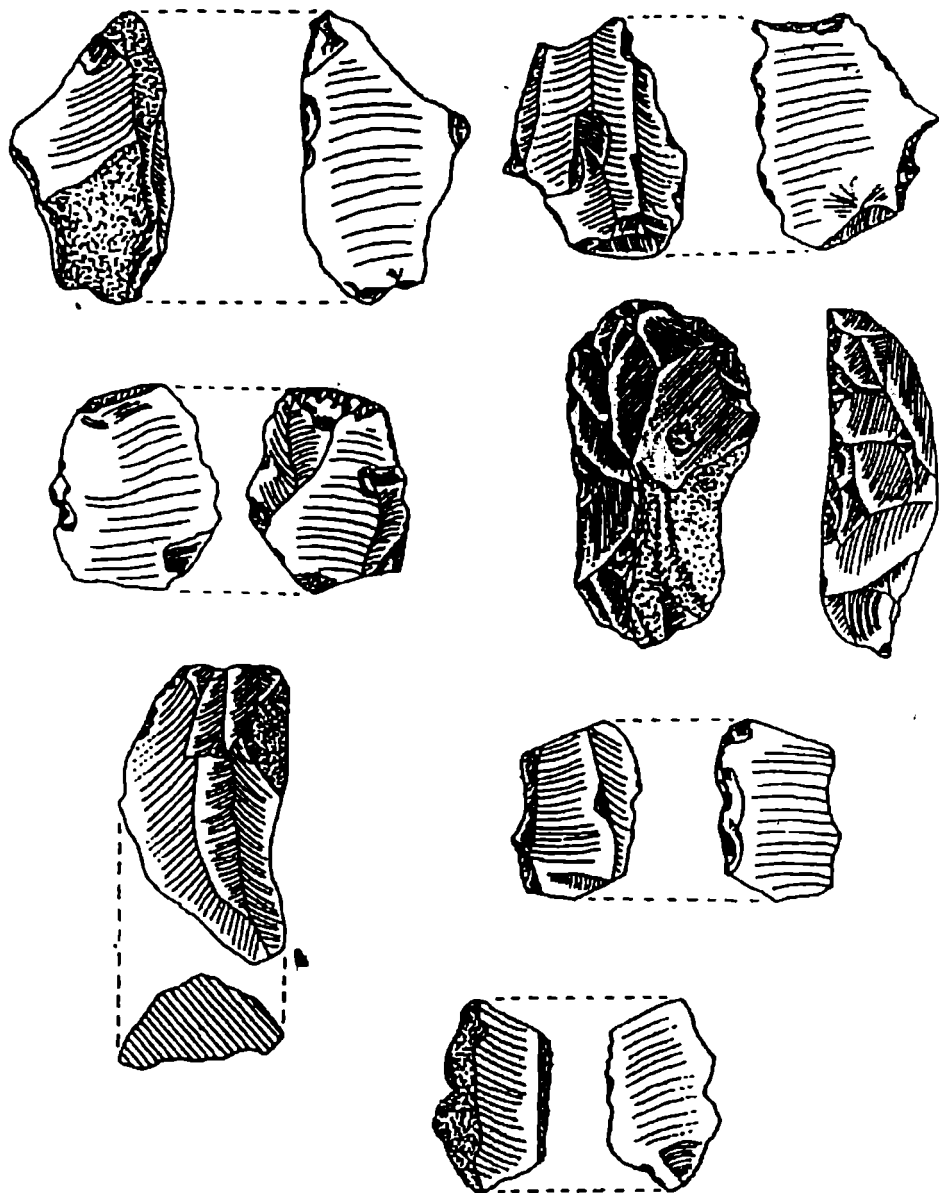
Pentru așezarea de la Nicolae Bălcescu, materialul litic, se compune din: gratoare (simple, convexe: concave, atipice), lame (de tip „à crette”, simple cu „encoche”, fragmentate, cu retușe inverse), lamele simple, nuclee prismatice, așchii neretușate (M. Munteanu, 1992; Al. Păunescu, 1996). Ca dimensiuni, majoritatea pieselor sunt mici și mijlocii.

O caracteristică a utilajului din aceste situri aurignaciene este patina cu care sunt acoperite piesele din stratele de cultură (în majoritatea așezărilor).

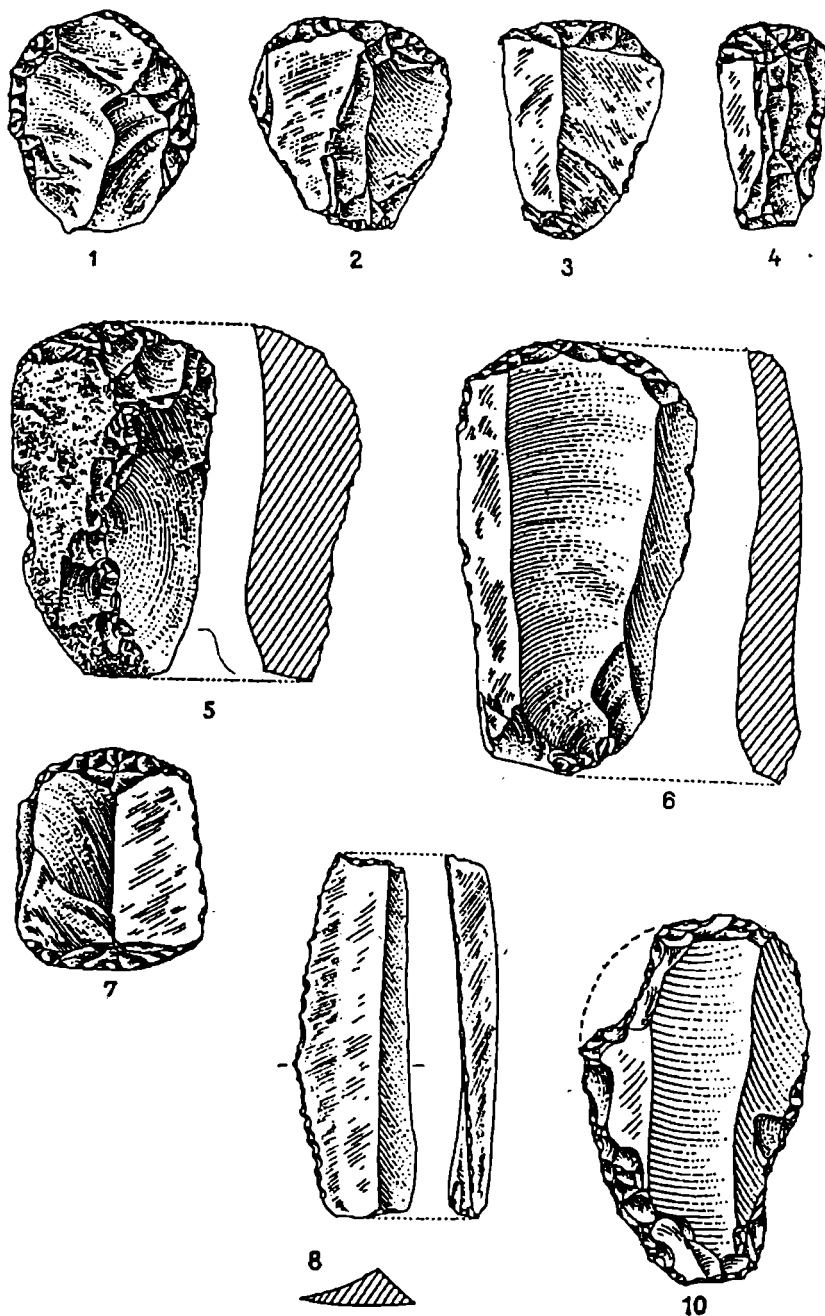
Harta repartiției siturilor aurignaciene din sudul României

1. Vădastra; 2. Lița; 3. Odaia; 4. Ciuperceni; 5. Alexandria; 6. Poroschia; 7. Bogdana; 8. Miroși; 9. Slobozia-Giurgiu;
10. Malu Roșu – Giurgiu; 11. Nicolae Bălcescu; 12. București-Militari; 13. București-Pantelimon; 14. București-Herăstrău;
15. Cernica; 16. Tîrgșoru Vechi; 17. Lapoș; 18. Bucureasca – Vadu Săpat

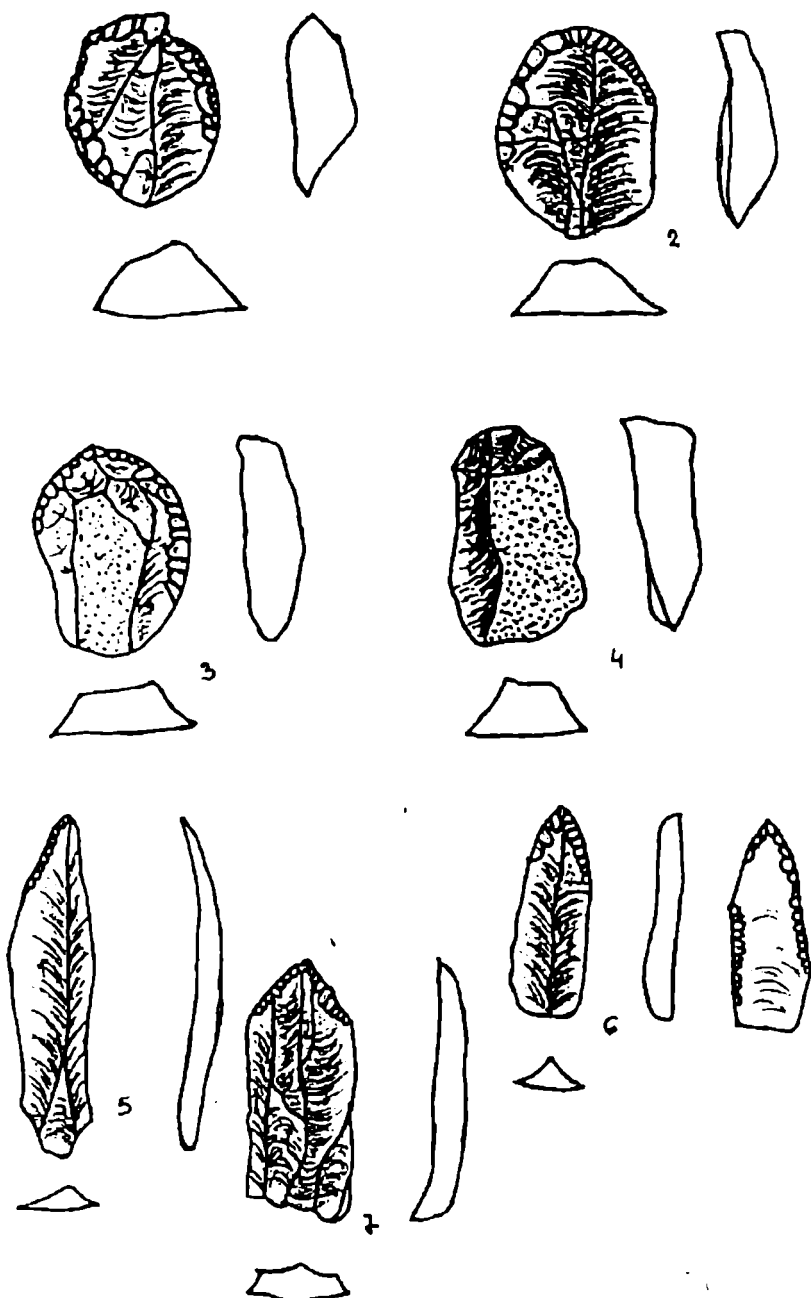
Nicolas Bălcescu. Piese litice din punctul „La vii”

Nicolae Bălcescu. Piese litice din punctul „La vii”

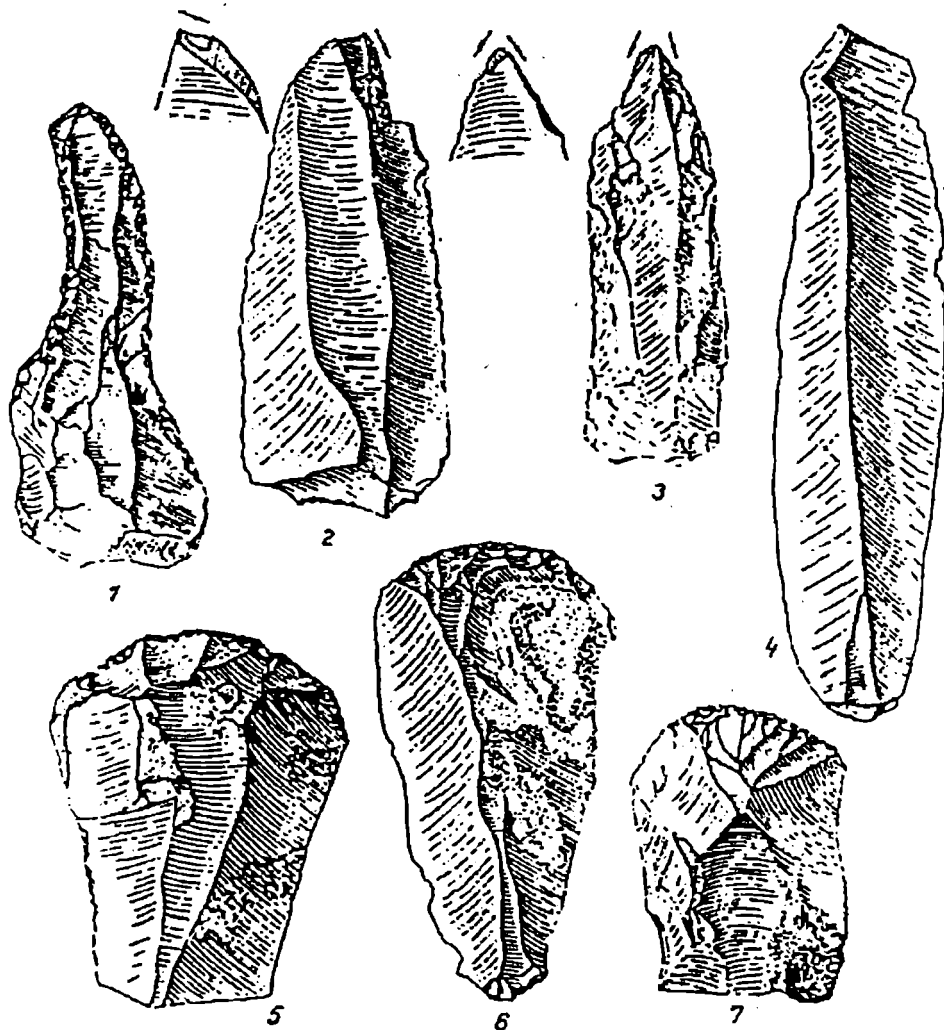
Vădastra. Utilaj litic aurignacian.

1-7. gratoare; 8. lama retușată; 10. racloar-gratoar (după C.N. Mateescu)

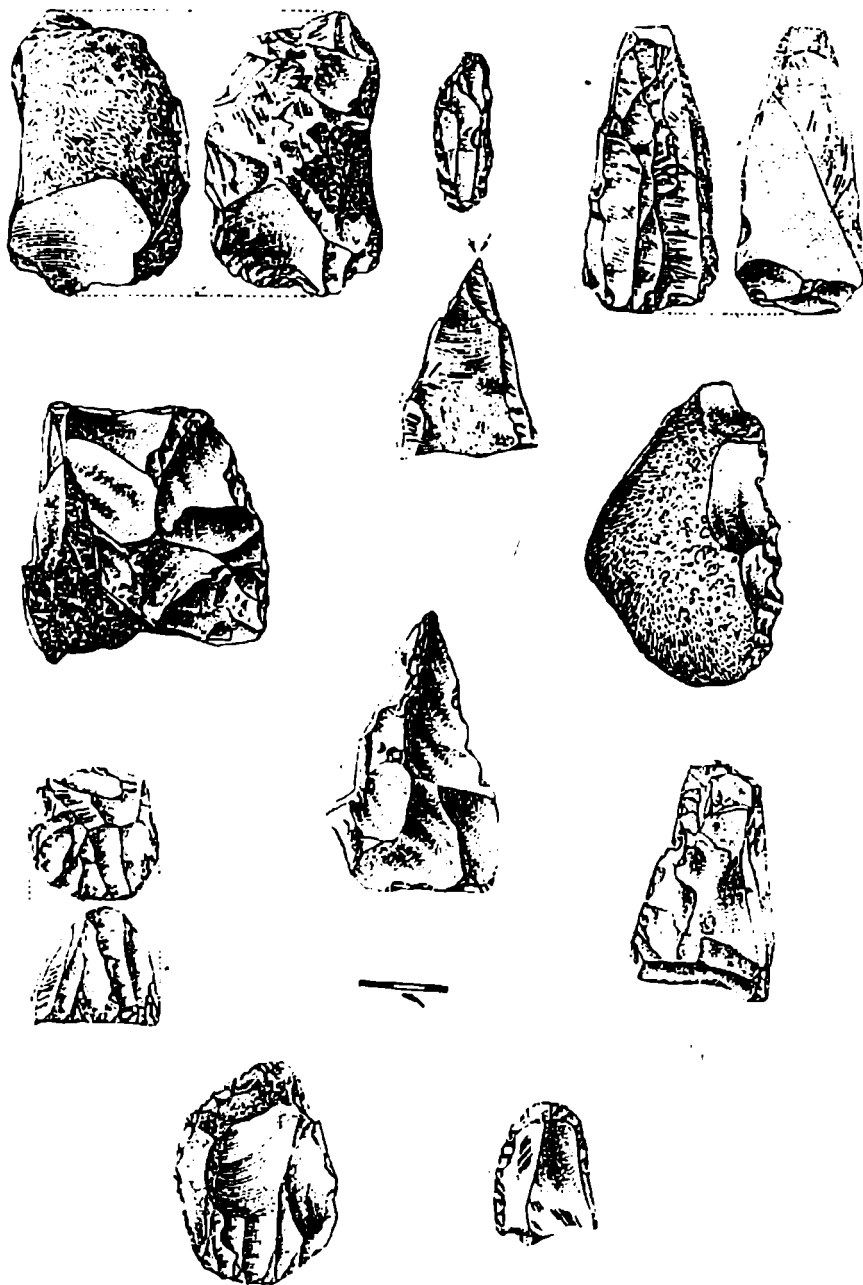
Lapoș – Poiana Roman. Utilaj litic.

1-4. gratoare; 5-6. vârfuri; 7. percoire (după R. Dobrescu)

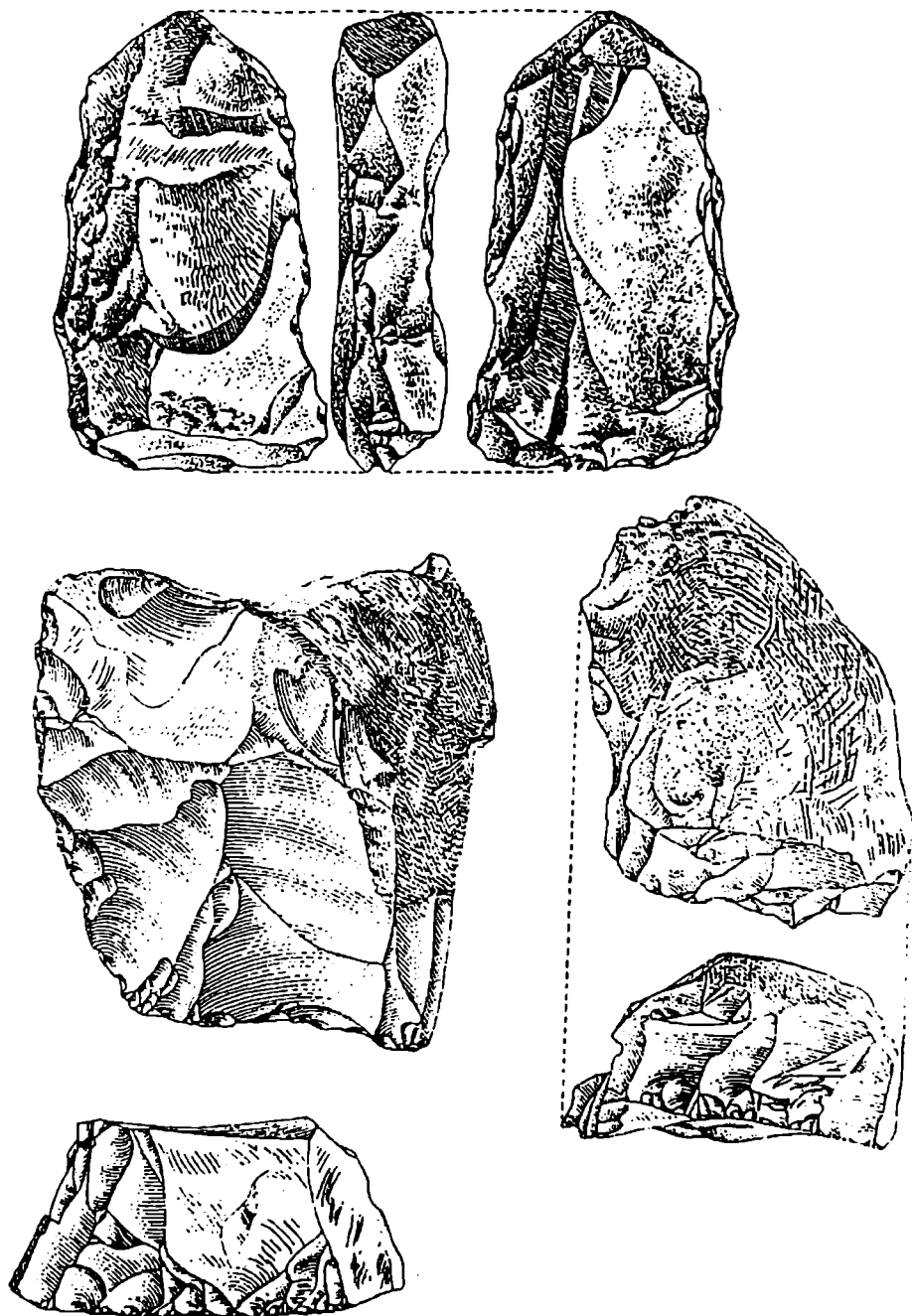

Malu Roșu – Giurgiu. Utilaj litic.

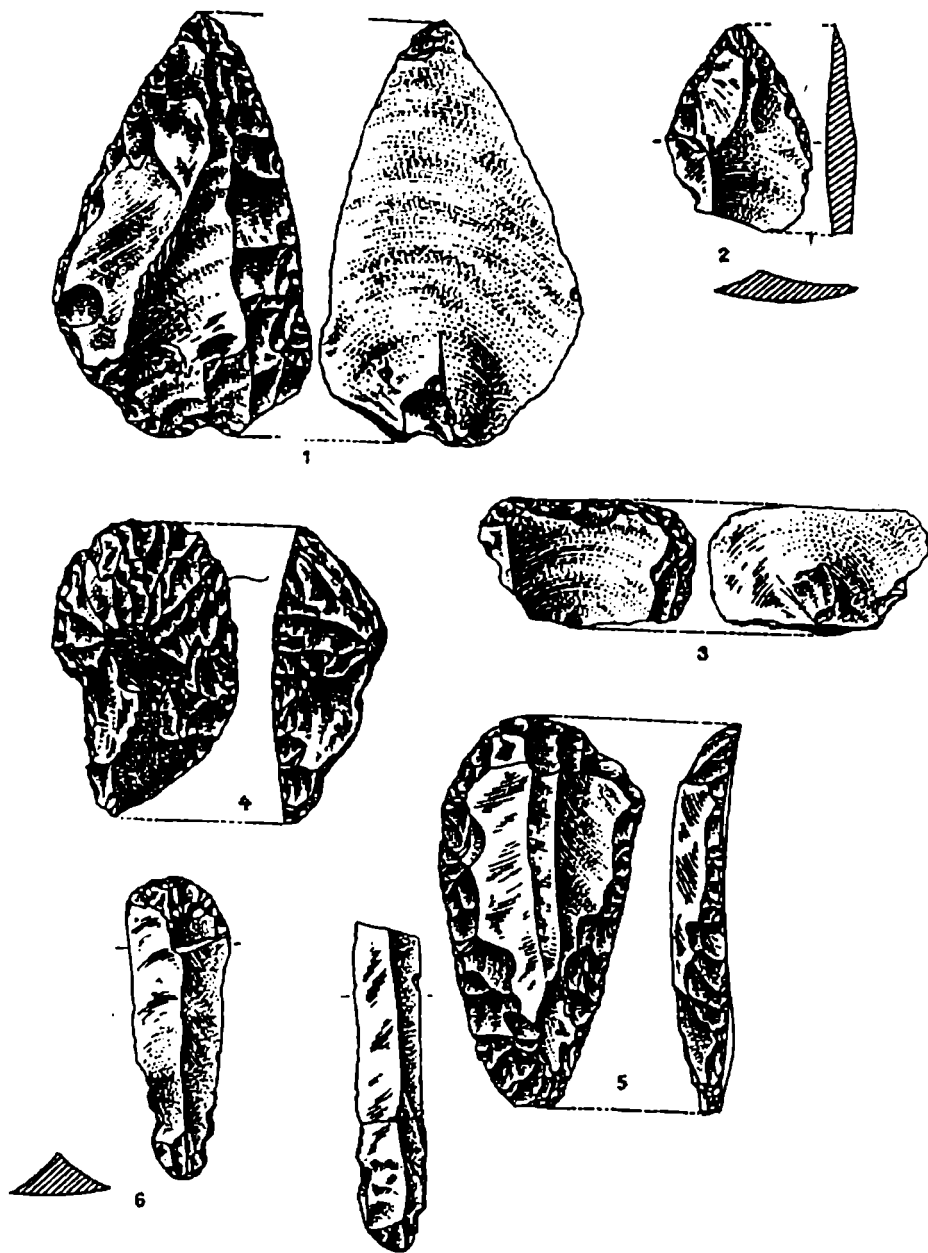
*1. așchie clactoniană; 2. lamă retușată; 3. lamă neretușată; 4-5. burine;
6. grator nucleiform; 7. așchie retușată*

Lapoș – Poiana Roman. Utilaj litic (după Al. Păunescu)

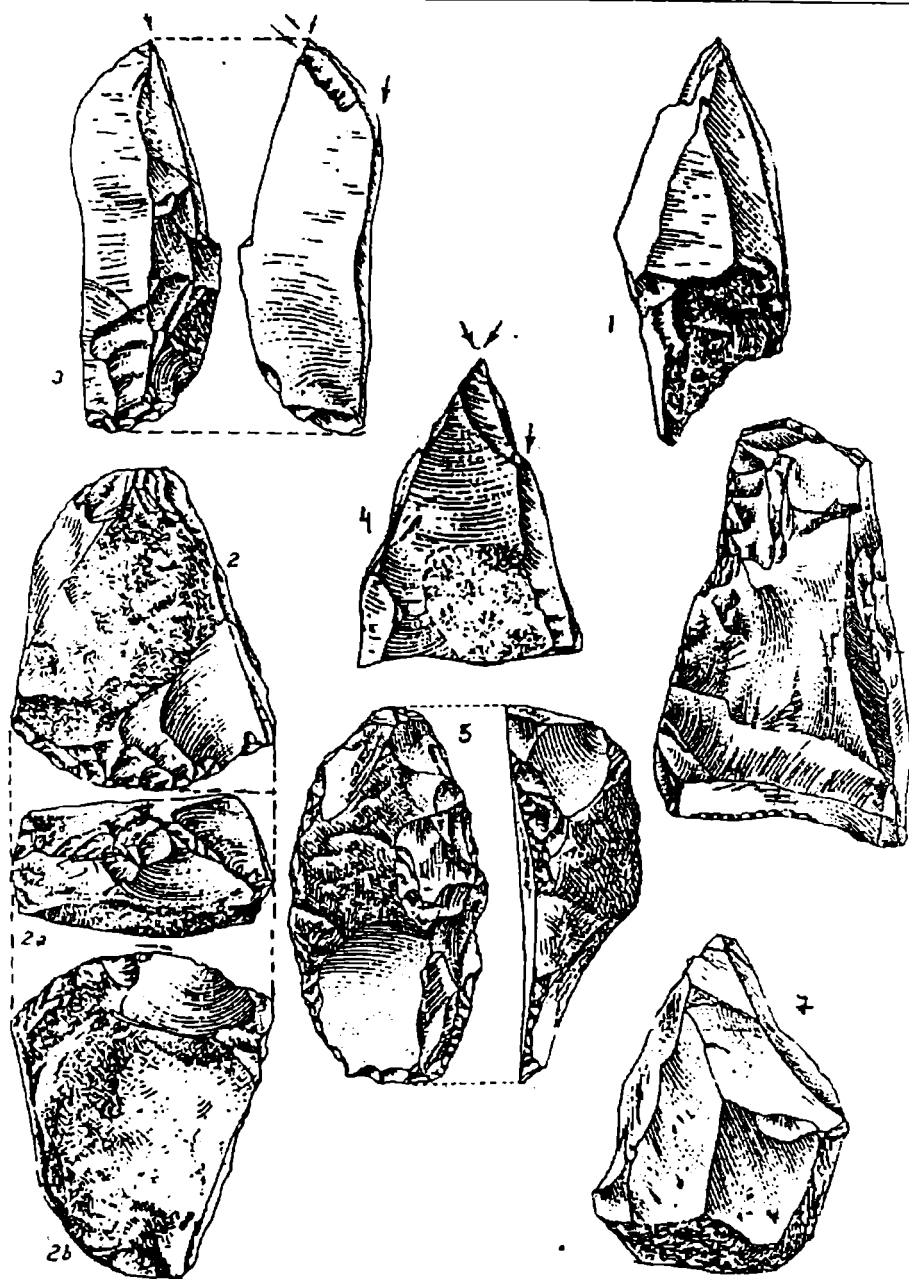

Lapoș – Poiana Roman. Utilaj litic (după Al. Păunescu și Fl. Mogoșanu)

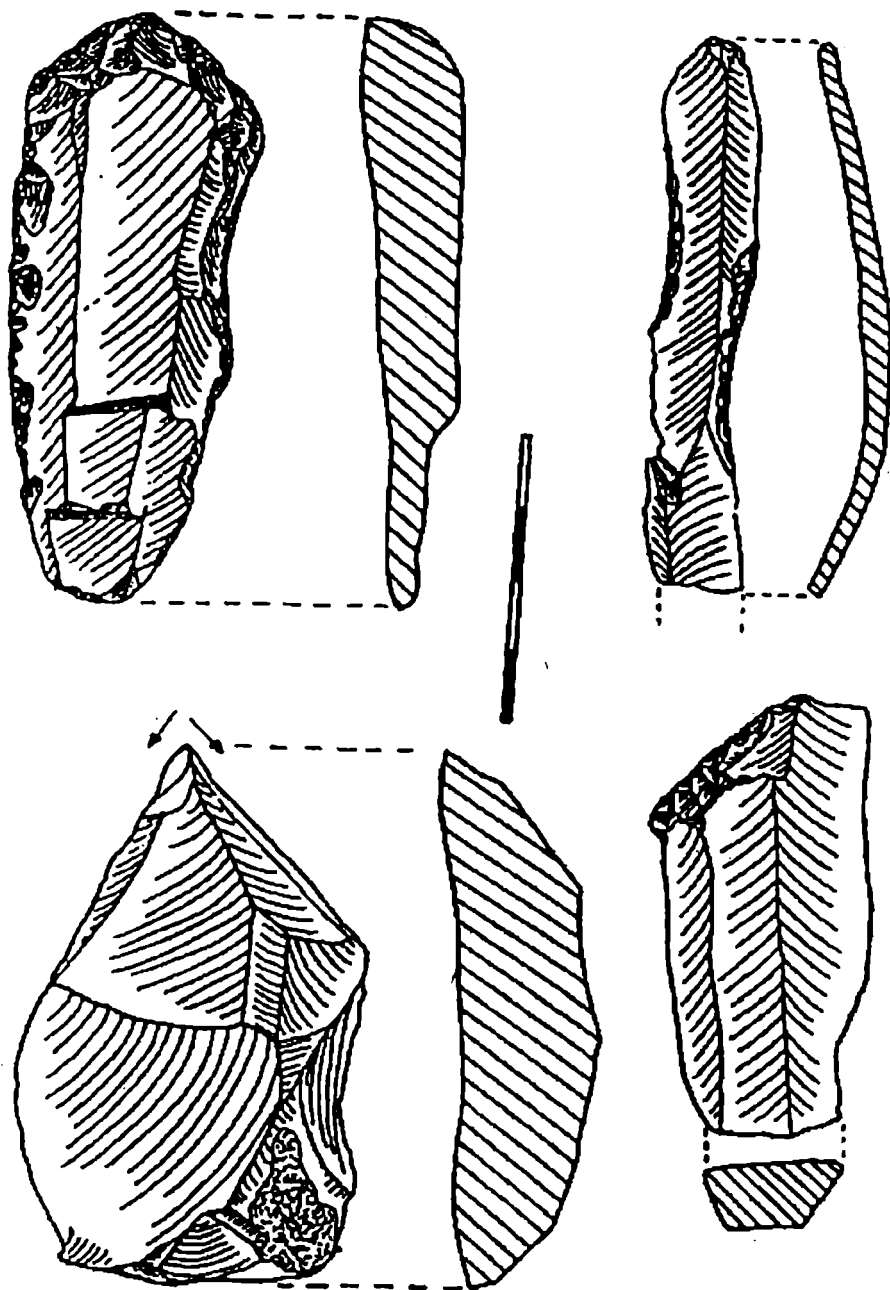
Vădastra. Utilaj litic aurignacian.

1-2. vârfuri; 4-5-6. gratoare; 3. raclor; 7. lamă fragmentară (după C.N. Mateescu)

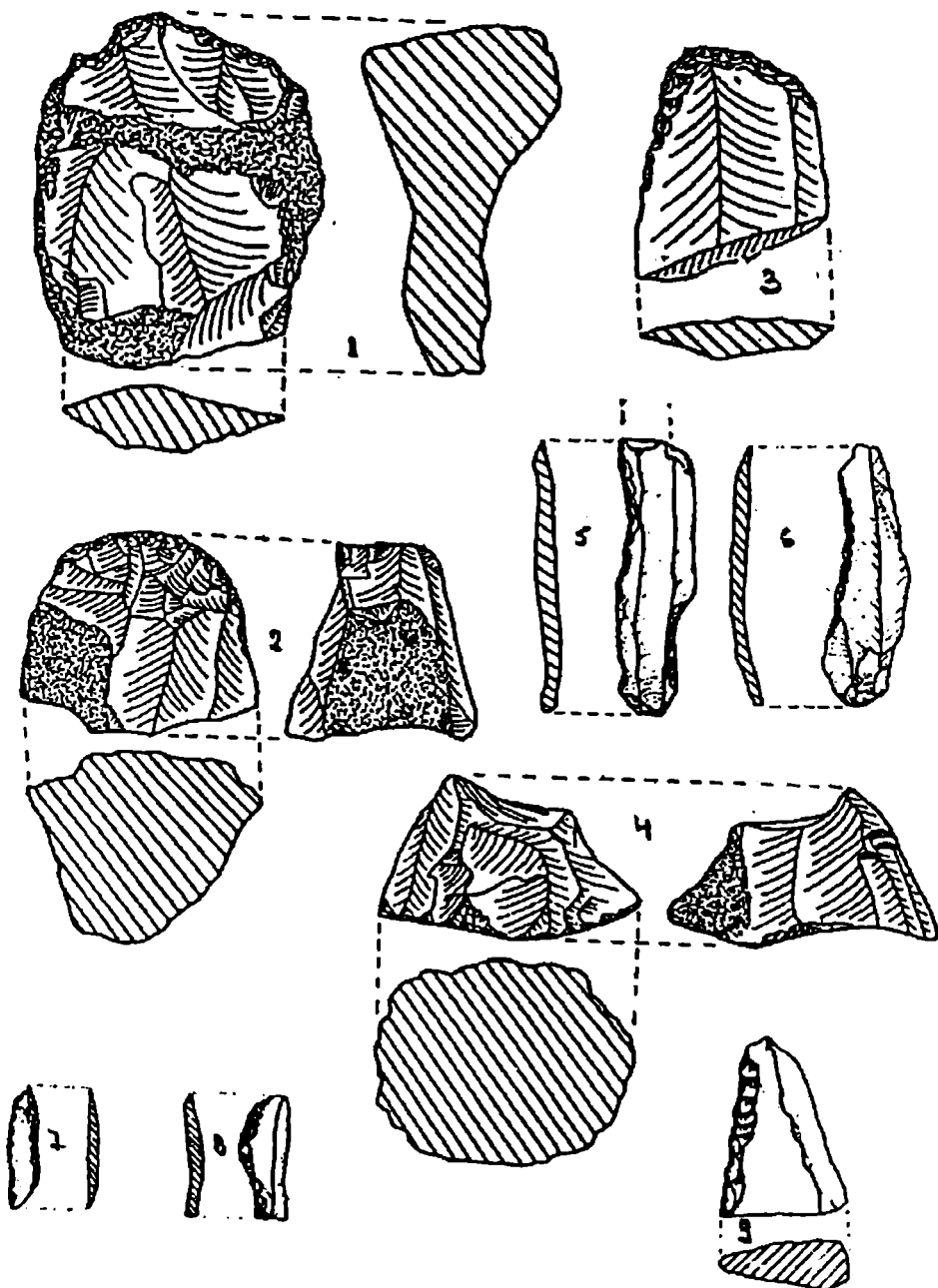
Lapoș – Poiana Roman. Utilaj.litic.

1-3-4. burine; 2, 6. toporașe de mână; 5. grator; 7. pic nucleiform

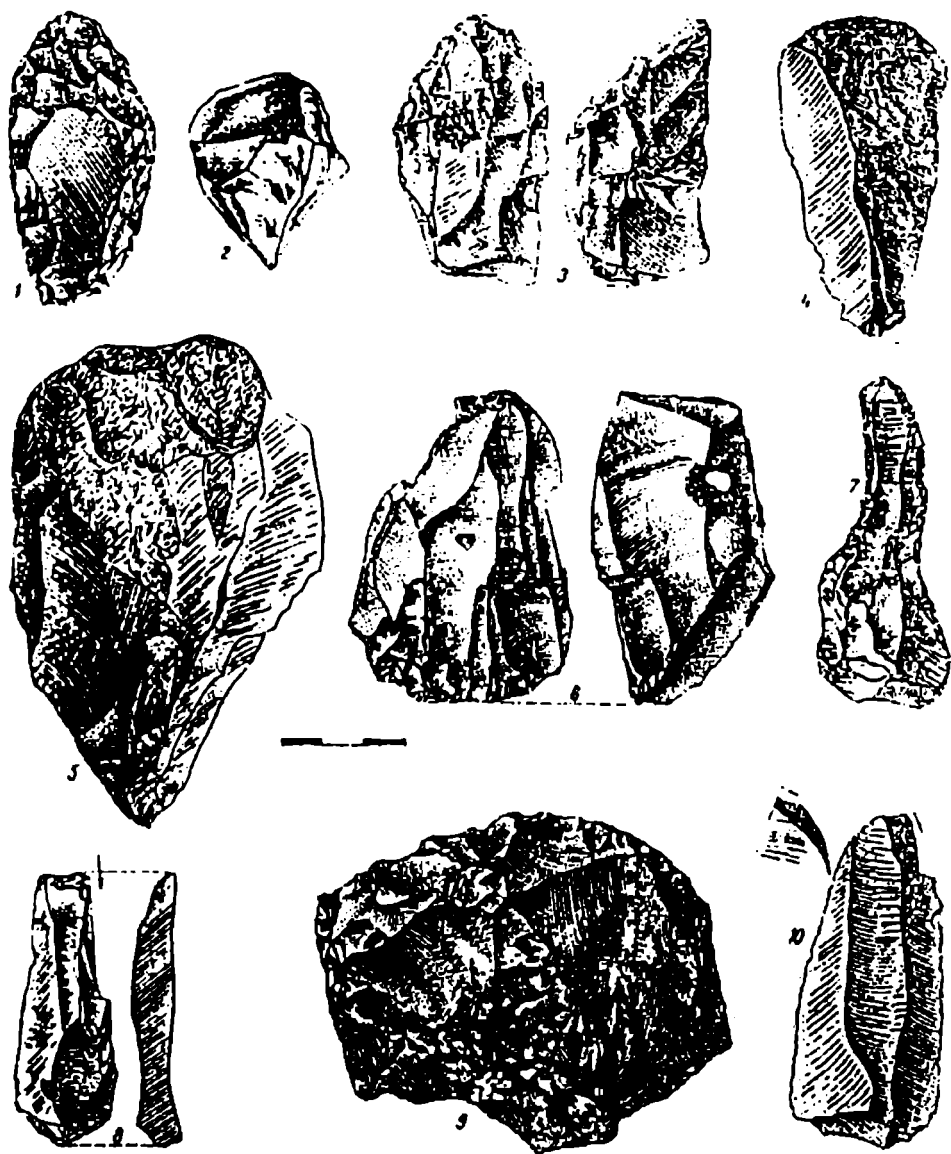
Giurgiu – Malu Roșu. Utilaj litic.

1. grator; 2. lamă entranglă; 3. lamă triunghiulară; 4. burin diedru (după Al. Păunescu)

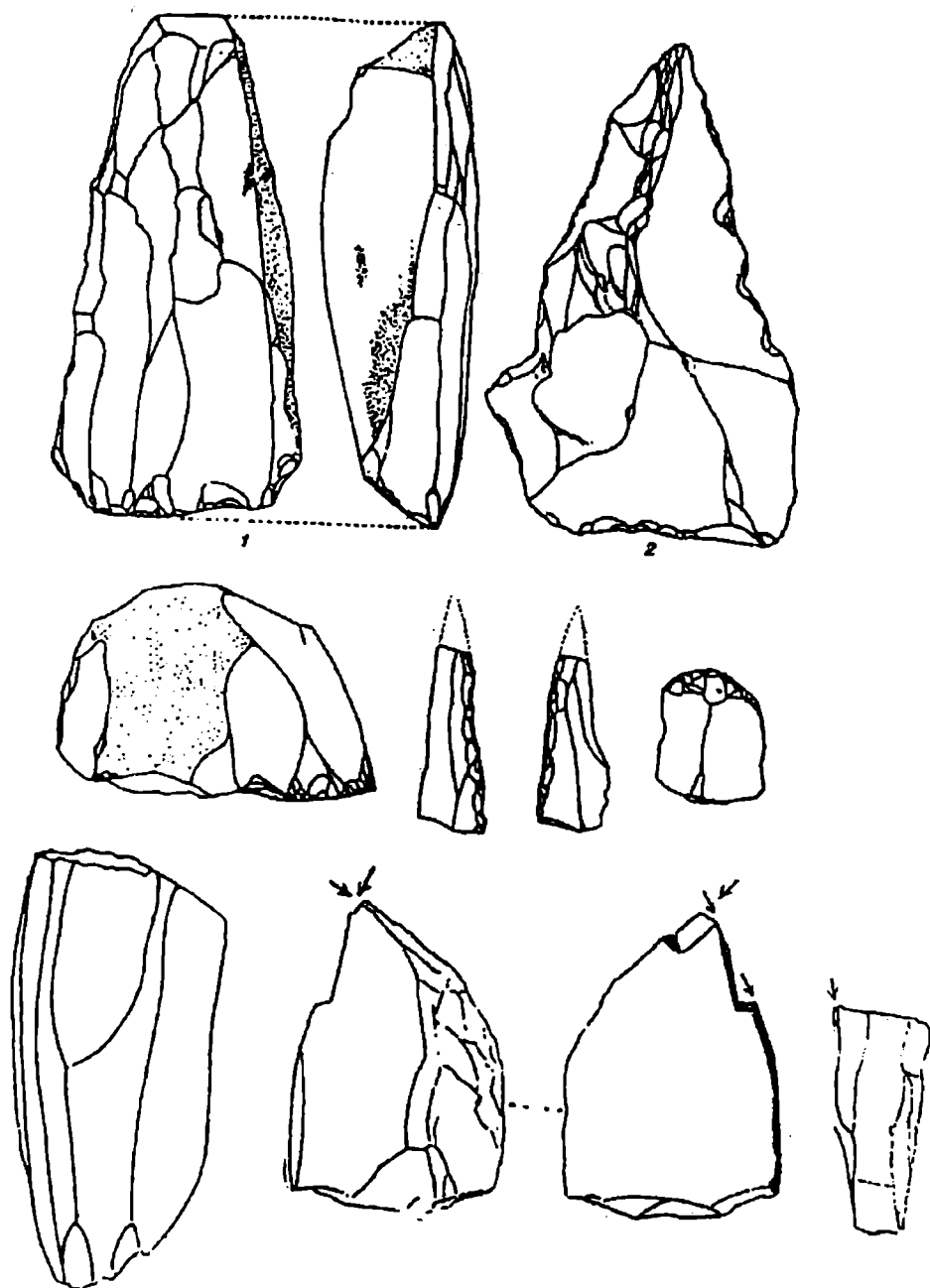

Giurgiu – Malu Roșu. Utilaj litic.

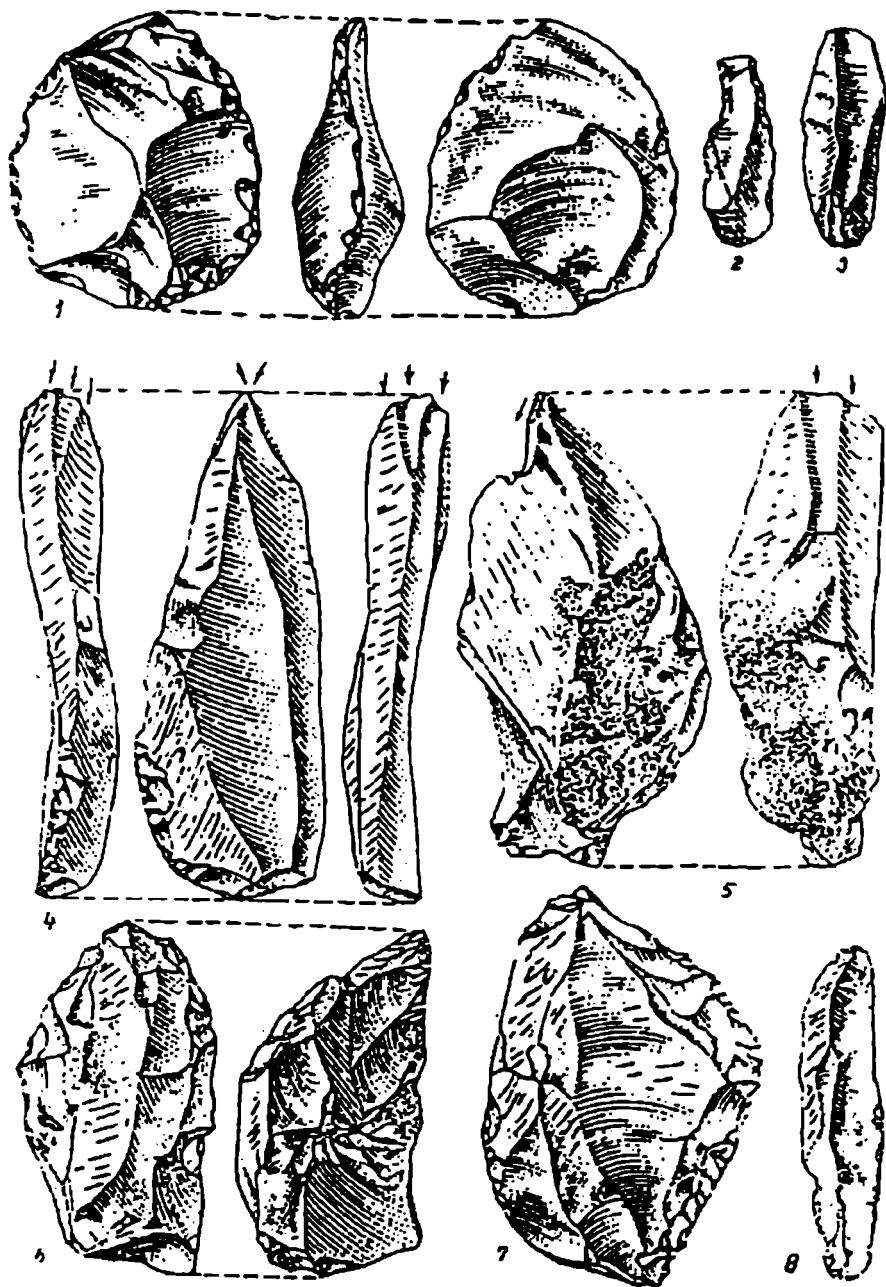
1-4. gratoare; 5-7 piese à cran; 6, 8. lamele Dufour; 9. raclor drept (după Al. Păunescu)

Giurgiu – Malu Roșu și Ciuperceni – Turnu Măgurele. Utilaj litic.
(după Al. Păunescu)

*Giurgiu – Malu Roșu. Piese litice.
(după C.S. Nicolăescu-Plopșor)*

*Giurgiu – Malu Roșu. Utilaj litic.
(după Al. Păunescu)*

În linii mari, după cum s-a putut observa, toate siturile prezintă un utilaj asemănător, ceea ce nu este surprinzător dacă avem în vedere încadrarea lor culturală (Aurignacian mijlociu prelungit) și caracterul așezărilor (așezări – atelier, locuințe sezoniere). Astfel așchiile, lamele și lamelele, retușate sau neretușate sunt cunoscute în toate așezările aurignaciene, având fie rolul de suport pentru fabricarea de piese finite, fie utilizate la tăiat, răzuit (Al. Păunescu, 1970). Gratoarele, indiferent de formă sau dimensiuni, lucrate pe așchii sau lame, folosite la prelucrarea pieilor de animale, a osului sau a lemnului, fie înmănușate sau nu, sunt răspândite în toate siturile aurignaciene, având cea mai mare pondere dintre uneltele finite. Burinele, prin unghiurile lor, au servit la prelucrarea osului, a lemnului, a cornului sau a pietrei, se găsesc nu numai ca unelte simple pe suporturi ci și ca unelte combinate burine-gratoare.

Totuși caracteristic, este numărul mic de unelte finite în comparație cu celelalte piese și varietatea modestă a acestora.

VII. MATERIE PRIMĂ ȘI SURSĂ DE APROVIZIONARE

Începând din Paleoliticul superior până în epoca bronzului, materia primă necesară ciopririi uneltelor și armelor a fost foarte variată. În același timp, pentru populațiile aurignaciene sursa de materie primă a constituit unul din factorii naturali care au atras comunitățile spre aceste zone stând la baza alegerii locului de habitat al comunităților respective.

Populațiile aurignaciene, din Câmpia Română și Subcarpați, foloseau pentru fabricarea uneltelor și armelor diferite roci: silex, opal, jasp, calcedonie, cuarțit, gresie, pe care le găseau în mari cantități fie în depozite masive, fie sub formă de galeți mai mari sau mai mici în prundișurile râurilor sau în carierele de pietrișuri. S-au putut identifica numeroase zone bogate în materia primă necesară cioplitorilor aurignacieni, depozitele de silex din regiunea Lapoș, silexurile de origine prebalcanică și balcanică, descoperite sub formă de galeți pe văile râurilor și în carierele de pietrișuri (Frătești), în deschiderile naturale ale teraselor Dunării, în carierele de pietriș din sudul Olteniei.

Pentru așezarea de la Vâdastra C. N. Mateescu (1964) arată că materia primă folosită de populațiile aurignaciene de aici, era formată din silex, jasp, opal, agat și o cantitate mai mică de cuarțit. Aceste roci, cu excepția cuarțitului, provin din formațiunile calcaroase cretacice din dreapta Dunării și din carierele de pietrișuri

din sudul Câmpiei Olteniei. Cuarțul găsit la Vădastra, provine din șisturile cristaline din Munții Olteniei, fiind transportat aici de marile râuri (Jiu și Olt) și depus odată cu aluviunile. Cuarțul se găsește fie sub formă de galeți în prundișul râurilor și pâraielor fie în depozite naturale. Datorită calităților sale inferioare, a fost destul de puțin folosit de comunitățile aurignaciene de la Vădastra.

La Lapoș – Poiana Roman, Al. Păunescu (1970) vorbește de depozitele de silex din regiunea Lapoș, care constituiau una din sursele cioplitorilor aurignacieni din Poiana Roman. Noile cercetări, 1993-1996 au semnalat prezența în partea de sud a platformei piemontane pe care este situată Poiana Roman (zonă supusă unei puternice eroziuni), a numeroși galeți de opal, jasp și gresie de diferite dimensiuni. Acest loc a constituit, în mod sigur „o sursă, apropiată și la îndemână, de materie primă, prezența unor așchii de decorticare alături de galeții de opal, demonstrând acest lucru” (M. Cârciumaru și colab., 1996). De semnalat că, pe lângă piesele de opal fabricate din materia primă care se găsește din abundență în zonă, în stratele de cultură ale acestei așezări atelier, sunt prezente piese finite, în special gratoare, dintr-o materie primă alogenă. De asemenea, în partea de sud-vest a Poienii Roman s-a remarcat prezența unor blocuri de mari dimensiuni, care probabil aveau aceeași destinație.

Materie primă și piese asemănătoare celor de la Lapoș – Poiana Roman sunt și cele de la Târgșorul Vechi – Curtea Domnească materia primă de aici, prezintă aceleași caracteristici cu cea folosită în atelierele de la Lapoș (Al. Păunescu, 1970).

Pentru Giurgiu – Malul Roșu și Slobozia – Giurgiu, caracteristicile silexului folosit sunt specifice celui existent în valea Dunării. Din această materie primă sunt lucrate circa 93% din totalul pieselor găsite. Sunt prezente în cele două așezări, unelte dintr-un silex de tip Frătești, dar într-o proporție mai mică, circa 6% (Al. Păunescu, E. Alexandrescu, 1996; C. S. Nicolăscu Plopșor, 1956). Terasa înaltă a Dunării, prin deschiderile naturale existente, putea să constituie, de asemenea, o sursă de aprovizionare pentru aurignacieni.

O situație asemănătoare celor două așezări mai sus amintite, situate la aproximativ 12 km una de cealaltă, poate fi surprinsă și în așezarea de la Cernica, așezată la 60 km nord-est de Giurgiu. Materia primă – sub formă brută sau nucleii – și chiar unelte și arme finite au circulat după părerea lui Al. Păunescu (1970), întâmplător și mai apoi regulat între aceste așezări. Astfel de piese s-au identificat după formă, dimensiuni, tehnică de cioplire și materia primă în care erau lucrate.

Pentru aşezarea de la Ciuperceni – Turnu Măgurele, V. Boroneanţ, I. Vlad (1983) stabilise sursa de materie primă, în deschiderile naturale în zona în care este situată aşezarea şi de pe Valea Dunării. Silixelul descoperit la Alexandria, Poroschia, după caracteristicile sale este atribuit celui de tip Frăteşti (Al. Păunescu, 1966).

Un aspect demn de remarcat privind varietatea materiei prime într-o aşezare aurignaciană este prezenţa gresiei. Aceasta nu este prezentă numai sub formă de percutoare, ci şi sub formă de materie primă brută care urma să fie prelucrată. Un exemplu în acest sens îl poate oferi aşezarea atelier de la Lapoş – Poiana Roman. În această aşezare s-a semnalat prezenţa unor ateliere de prelucrare a gresiei (M. Cârciumaru şi colb., 1996, Ghe. Olteanu, 1996), care era transformată în lame folosite la prepararea planului de lovire al nucleilor. Pentru prelucrarea gresiei se folosea aceeaşi manieră de debitaj ca şi în cazul opalului.

VIII. APROPIERI CULTURALE

Cercetările arheologice efectuate în ultimii ani în partea de sud a României nu au adus nimic nou în încercarea arheologilor români de a înţelege şi explica, complexa evoluţie a aurignacianului din această parte a ţării şi eventualele apropieri culturale ale descoperirilor aurignaciene de aici, cu cele din alte zone mai apropiate sau mai îndepărtate, ale continentului european.

Caracterul extrem de retardat, pe care îl are aurignacianul dintre Carpaţi şi Dunăre, este cu atât mai greu de explicat cu cât în sudul Dunării, în peştera Bacho Kiro, J. Kozłowski (1979, 1982) vorbeşte de existenţa unei locuiri aurignaciene foarte vechi, de peste 43.000 ani B.C. (GrN 7545), care continuă să rămână printre cele mai vechi din Europa în timp ce existenţa Aurignacienilor la Malul Roşu – Giurgiu, este după Al. Păunescu (1996), presupusă a fi pe la 20.000 ani B.P. (lipsesc datările C₁₄). Acceptând această vârstă, cu tot caracterul retardat al aurignacianului de aici, nu se poate explica totuşi decalajul prea mare (23.000 ani), între cele două aşezări situate relativ aproape una de cealaltă; considerăm că Dunărea nu reprezenta un baraj natural între cele două maluri.

Florea Mogoşanu (1978), vede asemănări între gratoarele şi burinele macrolitice, descoperite la Lapoş – Poiana Roman şi Giurgiu – Malul Roşu, cu utilaje asemanătoare din peştera Pest din Bulgaria.

Al. Păunescu (1970) vede aurignacianul din Muntenia şi Oltenia, sub influenţa aurignacianului din Banat, căruia Fl. Mogoşanu şi I. Stratan (1969) îi găsesc, afinităţi

tipologice cu descoperirile din centrul Europei. Krems – Hündsteig (Austria), bazându-se pe asemănarea utilajului Fl. Mogoșanu și M. Bitiri (1961) precum și Al. Păunescu (1970), vorbesc despre existența la Lapoș – Poiana Roman a unui „campignan arhaic“, termen la care se va renunța deoarece s-a demonstrat că stratul de la Campigni este mult mai recent, fiind asociat cu ceramică și piatră șlefuită aparținând neoliticului și bronzului.

C. S. Nicolăescu-Plopșor (1956), este de părere că aurignacianul din sudul României nu reprezintă un fenomen singular și caută analogii între Giurgiu – Malul Roșu și Niviovski Iar și Pușcari.

Aurignacianul de la Vădastra este văzut asemanator celui din Banat și Austria, chiar și celui din grota Istakkóskö (G.M. Mateescu, 1970).

Având în vedere această scurtă prezentare (exemplele ar putea continua), considerăm foarte dificilă și riscantă încercarea de a găsi descoperirilor aurignaciene din sudul României, apropieri culturale cu cele din alte regiuni ale continentului european, cu atât mai mult cu cât suntem conștienți de faptul că nu toate așezările sunt cercetate la fel de bine, că există o diversitate și particularizare a faciesurilor regionale.

IX. CONCLUZII

Datorită celor prezentate mai sus, se pot trage următoarele concluzii:

- În primul rând trebuie menționată slaba locuire aurignaciană a acestei zone geografice; așezările atelier de aici, atribuite aurignacianului retardat aveau un caracter sezonier (atelierelor de prelucrare sunt situate fie în preajma, fie chiar pe locul unde se găsește materia primă și constau în aglomerarea pe o suprafață mai mică sau mai mare a unui număr crescut de piese, în care cea mai mare parte resturi de cioplire).

- În al doilea rând, așezările de aici au livrat un aurignacian extrem de întârziat, care poate fi considerat un facies de tradiție aurignaciană.

- Iar în al treilea rând, nefinalizarea săpăturilor, insuficiența datelor, metodelor de lucru, diversitatea și divergența opiniilor, contribuie în cea mai mare măsură, nu atât la rezolvarea problemelor cât la alimentarea numeroaselor controverse, privind paleoliticul superior din această parte a României.

BIBLIOGRAFIE

XXX – 1994, „Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României“, Ed. Enciclopedică, vol. I, București;

– 1994, „Cronica cercetărilor arheologice efectuate de Institutul de arheologie „Vasile Pârvan“ din București“ în 1993, S.C. I.V.A. 45, 4, 1994, p. 375.

Bitiri M. Cârciumar, M. – 1981, „Considerații asupra unor probleme privind dezvoltarea Paleoliticului superior și mediul său natural pe teritoriul României“, în S.C.I.V.A., 1, 32.

Bolomey A. – 1989, „Considerații asupra resturilor de mamifere din stațiunea gravettiană de la Lespezi – Lutărie, jud. Bacău în Carpica XX.

Boroneanț V. Vlad I., – 1983, „Principalele rezultate ale cercetărilor de la Ciuperceni – Turnu Măgurele“, în M.C.A. ses. XV, București, p. 14.

Idem – 1979, „Raport preliminar privind cercetările arheologice multidisciplinare de la Ciuperceni – campania 1978, Materiale, Oradea.

Cârciumar, M. – 1997, „Le Paleolithique en Roumanie (sub tipar).

idem – 1985, „Les cultures lithiques du Paleolithique superieur en Roumanie. Cronologie et conditions du milieu in Actes du Colloque de Liege du 3 au 7 octobre, 1984;

1980, „Mediul geografic în pleistocenul superior și culturile paleolitice din România“, București.

Cârciumar, M. și colab. – 1995. „Lapoș – Poiana Roman“. Cronica Cercetărilor arheologice efectuate în 1994, Cluj-Napoea, 11-14 mai.

idem – 1995, „Lapoș – Poiana Roman“, Cronica Cercetărilor Arheologice efectuate de Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“ – București, S.C.I.V.A., 46, 3-4;

idem – 1996, „Săpăturile de la Lapoș – compania din 1995“ în „Lucrările simpozionului de arheologie Târgoviște, 23 – 25 noiembrie 1995“;

Cărstina, O. – 1996, „Întrebări cu și fără răspuns privind așezarea paleolitică de la Lăpoș“ în „Lucrările simpozionului de arheologie, Târgoviște 23-25 noiembrie 1995“;

Coteș, P – 1957, „Câmpia Olteniei“, Ed. Științifică, București;

idem – 1976, „Câmpia Română“, Ed. Ceres, București;

Chirică, V. și colab. – 1996, „Le Paleolithique superieur du Roumanie (1991-1996)“, în U.I.S.P.P. Congres de Forli 1996, ERAUL, 76;

Diaconu, G. și colab. – 1959, „Săpăturile arheologice de la Târgșoru-Vechi în Materiale V“;

idem – 1995, „Târgșoru-Vechi“, Cronică cercetărilor arheologice 2-5 mai, în S.C.I.V.A. 3-4;

Kozłowski, J. – 1979, „Middle end Earty Upper Paleolitic în Balcani“, în „Prace Archeologiczne zeszyt“ 28, Kracoviaj;

idem – 1982, „Excavation in the Bako-Kiro Cave (Bulgaria) finar raportî, în Panstowowe wydawnietwo houkowe“, Varșovia;

Leroi-Gourhan, A. și colab. – „Contribution a l'etude du climat de la station de Vădastra du Paleolithique superieur a la fin du neolithique“, în „Buletin de l'Asociation Française pour l'etude du Quateruaire“, 4;

Mateescu, G.N. – 1959, „Săpături arheologice la Vădastra“, în Materiale V;

idem – 1959, „Săpături arheologice la Vădastra“, în Materiale VI;

idem – 1961, „Săpături arheologice la Vădastra“, în Materiale VII;

idem – 1955, „Săpături de salvare și cercetări arheologice la Vădastra și împrejurimi“, în S.C.I.V., VI, 3-4;

idem – 1962, „Săpături arheologice la Vădastra“, în Materiale VIII;

idem – 1970, „Săpături arheologice la Vădastra 1960-1966“, în Materiale IX;

idem – 1970, „Le Paleolithique de Vădastra“, în „VIIe Congres International des Sciences antropologiques et etnologiques“, Moscova, 3-10, august 1964, vol. 5, Moscova;

Mogoșau, Fl. – 1978, „Paleoliticul din Banat“, Ed. Academiei R.S.R. București;

idem – 1962, „Șantierul de la Lapoș“, în S.C.I.V. 3,15, pag. 337-350;

idem – 1964, „Probleme noi în așezarea de la Lapoș“, în S.C.I.V. 3, 15, pag. 337-350;

Mogoșanu, Fl., Bitiri, M. – 1961, „Asupra prezenței campignanului în România“, în S.C.I.V., 2, 12;

Mogoșanu, Fl., Stratan, N. – 1969, „Rezultatele ultimelor săpături arheologice privind Paleoliticul superior din sudul Munteniei (jud. Călărași)“, în S.C.I.V.A. 7, 3-4;

Nicolăescu-Plopșor și colab. – 1956, „Paleoliticul de la Giurgiu“, în S.C.I.V., 7, 3-4;

Olteanu, Ghe. – 1996, „Privire generală asupra atelierelor de la Lapoș – campaniile 1993-1995“, în *Lucrările simpozionului de arheologie, Târgoviște 1995*, 23-25 noiembrie;

Păunescu, Al. – 1966, „Cercetări paleolitice“, în *S.C.I.V.*, 2, 17;

idem-1970, „Circulația uneltelor și armelor de piatră descoperite pe teritoriul României“, Ed. Academiei, București;

Păunescu, Al. și colab – 1964, „Cercetări arheologice în raionul Giurgiu“, în „*Revista Muzeelor*“, nr. 2, pag. 108;

idem 1962, „Săpăturile din împrejurimile orașului Giurgiu, în *Materiale VIII*, pag. 127-138;

Idem – 1995, „Malu Roșu“, *Cronica Cercetărilor Arheologice*, 1994, Cluj-Napoca;

idem – 1996, „Nicolae-Bălcescu – La Vii“, *Cronica Cercetărilor Arheologice*, 1995, Brăila 2-5 mai;

Popp, N.N. – 1947, „Formarea Câmpiei Române – o ipoteză de lucru“, București, 1947;

Protopopescu-Pake, Em. și colab. – 1969, „Formation des couches de civilisation de la station de Vădastra en rapport avec le sol, la faune malacologique et le climat“, în *Quartar* 20, pag. 135;

Roșu, L. – 1966, „Unele aspecte ale Paleoliticului superior în România“, în *Revista Muzeelor*, anul III, nr. 6, pag. 461;

Spiru, L. – 1959, „Așezări străvechi în raionul Roșiori de Vede“, în *Materiale V*, Pag. 693;

idem – 1965, „Câteva descoperiri paleolitice și neolitice în raionul Alexandria“, în *S.C.I.V.*, 2, 16, pag. 307-309.

